

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра економіки та фінансів підприємства

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Управління поточними витратами діяльності підприємства

за матеріалами товариства з обмеженою відповідальністю
«ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ», м. Київ

Студентки 2 курсу 1 м групи,
заочної форми навчання
спеціальності 051 «Економіка»,
спеціалізації «Економіка та
безпека бізнесу»

Борисенко Валерії
Валеріївни

Науковий керівник –
канд. екон. наук, доцент

Багацька Катерина
Володимирівна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук, проф.

Блакита Ганна
Владиславівна

Київ 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПОТОЧНИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОТОЧНИХ ВИТРАТ ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛЬ».....	16
2.1. Динаміка обсягів, складу та структури поточних витрат підприємства.....	16
2.2. Оцінка основних факторів, що впливають на обсяг та структуру поточних витрат підприємства.....	21
2.3. Аналіз ефективності формування поточних витрат підприємства.....	29
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПОТОЧНИМИ ВИТРАТАМИ ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛЬ».....	36
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54
ДОДАТКИ.....	61

ВСТУП

Актуальність теми. Проблематика управління поточними витратами завжди хвилювала будь-яке підприємство. Ще з давніх часів усі купці та торговці прагнули до того, щоб знизити свої витрати до мінімуму, а прибутки, відповідно, отримати максимальні. Ця тема завжди була актуальна і до сих пір ці проблеми обговорюються і ведуться різноманітні суперечки з приводу формування витрат. Розмір поточних витрат на підприємстві свідчить про те, яким чином використовуються ресурси та чи вірно вони розподіляються в господарській діяльності підприємства. З часом приходять все нові і нові методи обліку поточних витрат, використання яких дозволяє підприємству виживати в складних економічних умовах країни.

Поточні витрати є мірою стимулювання виробничо-технологічних процесів на підприємстві, зростання ефективності роботи персоналу. В умовах фінансової кризи перед підприємствами постала нагальна потреба в оптимізації обсягу, складу та структури поточних витрат. Цей процес зумовлений необхідністю аналізу витратної частини діяльності підприємств, зростання ефективності використання поточних витрат.

Рівень дослідженості теми. Значний вклад у вивчення особливостей управління поточними витратами внесли відомі вітчизняні та закордонні вчені. Проблема оптимізації операційних витрат займалися Г. Дональдсон, С. Майер, І. Бланк, Л.О. Лігоненко, Г.В. Ситник. Вагомий внесок в дослідженні даного питання зробили ряд провідних вчених-економістів, серед яких – В.Є. Москалюк, В.В. Ковальов, В. Каркавчук. В розробці теоретичних та методологічних аспектів управління операційними витратами зробили внесок ряд вітчизняних вчених – Л.А. Лахтіонова, О.О. Терещенко, М.Я. Коробов та ін.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження особливостей управління поточними витратами підприємства та обґрунтування пропозицій щодо його вдосконалення.

Відповідно до встановленої мети було сформульовано та вирішено наступні **завдання**:

- визначити теоретичні основи управління поточними витратами підприємства;
- проаналізувати динаміку обсягів, складу та структури поточних витрат підприємства;
- здійснити оцінку основних факторів, що впливають на обсяг та структуру поточних витрат підприємства;
- провести аналіз ефективності формування поточних витрат підприємства;
- обґрунтувати напрямки вдосконалення системи управління поточними витратами ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ».

Об'єктом дослідження в роботі є процес управління поточними витратами підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних, методичних і прикладних питань управління поточними витратами підприємства.

Емпіричною базою дослідження є ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ», яке зареєстроване за адресою м. Київ, вул. Машинобудівна буд. 50-А.

Основними видами діяльності підприємства за КВЕД є роздрібна торгівля килимами, килимовими виробами, покриттям для стін і підлоги в спеціалізованих магазинах.

Методи дослідження. Дослідження виконувалися за допомогою загальнонаукових методичних прийомів (аналіз, синтез, індукція і дедукція), економіко-статистичних методів (порівняння, групування, аналіз динамічних рядів, графічний метод), економіко-математичні методи (моделювання). Обробка інформаційного забезпечення здійснювалась з використанням сучасних інформаційних технологій і програм.

Інформаційна база дослідження стали: чинні законодавчі акти України та нормативні документи, підручники вітчизняних та закордонних

вчених, монографії, наукові статті в періодичних виданнях, автореферати дисертацій, матеріали науково-практичних конференцій, Internet-видання, фінансова звітність та інша бухгалтерська документація досліджуваного підприємства.

Практичне значення обраної теми зводиться до використання конкретних методик щодо оптимізації управління поточними витратами підприємства, а також обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на їх оптимізацію.

Апробація результатів випускної кваліфікаційної роботи. За темою випускної кваліфікаційної роботи опублікована стаття на тему: «Економічна сутність та класифікація витрат підприємства» у збірнику наукових статей студентів, які здобувають ступінь магістра за спеціальністю «Економіка» (спеціалізація «Економіка підприємства») заочної форми навчання «Економіка і фінанси підприємства». – Ч 1, С. 265-271 – К.:КНТЕУ, 2019.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Робота викладена на 55 сторінках комп'ютерного тексту, містить 23 таблиці, 10 рисунків, список використаних джерел з 56 найменувань та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПОТОЧНИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Поточні витрати підприємства є важливою економічною категорією. Визначення змісту поточних витрат обумовлюється в межах загального розуміння їх необхідності для провадження господарської діяльності, а з іншого боку – визначається специфікою розвитку суб'єктів господарювання в ринкових умовах. Тому, з метою дослідження економічного змісту поточних витрат спочатку варто розкрити зміст поняття «витрат».

Формування сучасного підходу до розуміння витрат, який повною мірою розкрив би економічну природу й порядок функціонування підприємства як економічної системи, є вихідним чинником створення системи управління поточними витратами [13]. В науковій літературі існують різні підходи до визначення сутності витрат (табл. 1.1).

Узагальнити всі наведені вище підходи можна за допомогою таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Деякі найбільш поширені підходи до трактування сутності поточних витрат

<i>Наукоці</i>	<i>Сутність поточних витрат</i>	<i>Переваги підходу</i>	<i>Недоліки підходу</i>
1	2	3	4
Батракова Т. І. [4], Гуменюк В. Я., Король Б. О., Костюкевич Р. М., Мазур Н. О., Міщук Г. Ю. [15]. Денисенко М. П. [19]	суспільно-необхідні витрати живої та уречевленої праці з доведення товарів із сфери виробництва до сфери споживання	універсальність	неточність визначення, які саме витрати
Косова Т.Д., Сіменко І.В. [26, с. 258]	частина поточних витрат підприємства, що стосується безпосередньо обслуговування процесу реалізації товарів, надання суміжних послуг	універсальність підходу	не визначено, які саме поточні витрати і в яких випадках є поточними витратами

продовження табл. 1.1

1	2	3	4
Довгань Л.Є. [21]	формалізовані в грошовому вигляді затрати, які підприємство несе в процесі здійснення своєї господарської діяльності»	загальний характер визначення поточних витрат	відсутність чіткого розуміння складу поточних витрат
Мних Є. В. [43, с. 183]	всі витрати, що пов'язані зі сферою операційної діяльності	загальний характер визначення поточних витрат	відсутність чіткого розуміння складу поточних витрат
Круш П.В., Тульчинська С. О., Тульчинський Р. В., Кириченко С. О., Кривда О. В., Кавтиш О. П. [32, с. 181]	витрати від різних напрямків діяльності підприємств, що пов'язані з удосконаленням торгових процесів	універсальність підходу	до складу поточних витрат відноситься тільки частина витрат, пов'язаних з обслуговування операційної діяльності
Мазаракі А. А., Пшеслінський Д. М., Смолін І. [35, с. 192]	частину сукупних ресурсів у вартісній формі, що стосується безпосередньо обслуговування основних бізнес-процесів (постачання та збуту товарів, організації суміжних послуг, витрати складування та зберігання товарних запасів, тощо)	загальний характер визначення поточних витрат	відсутність чіткого розуміння складу поточних витрат
Ситник Г.В. [55, с. 88], Бланк І.О. [6, с. 251]	грошове вимірювання суми видатків, що використовуються з певною метою	визначена економічна природа поточних витрат	нечіткість розуміння складу поточних витрат
Авторський підхід	вартісне вираження ресурсів, які спрямовані на забезпечення безперервного процесу господарської діяльності підприємства, що передбачає отримання в майбутньому відповідних економічних результатів та задоволення соціально-економічних інтересів власника і персоналу		

Так, зарубіжні економісти пропонують розглядати сутність витрат фактом обмеженості ресурсів і можливості їхнього альтернативного використання. Витрати розглядаються також як вартість ресурсів, використаних у даному торгово-виробничому циклі. Так, Каплан Р.С. та Нортон Д.П. визначають термін «витрати» як показник у грошовому виразі

кількості ресурсів, використаних для досягнення визначеної мети. Дане тлумачення також віддзеркалює сутність витрат лише через натурально-речовий склад, не беручи до уваги інші аспекти (часовий та сутнісний) даної проблеми [56].

У працях Батракова Т. І. [4], Гуменюк В. Я., Король Б. О., Костюкевич Р. М., Мазур Н. О., Міщук Г. Ю. [15], Денисенко М. П. [19] та інших авторів ключовим акцентом уваги є поточні витрати, під якими вони розуміють суспільно-необхідні витрати живої та уречевленої праці з доведення товарів із сфери виробництва до сфери споживання. Так, Денисенко М. П. при розгляді витрат використовує визначення «собівартість обігу товарів», що складається з витрат живої та уречевленої праці, пов'язаних з перевезенням, зберіганням, доробкою й реалізацією товарів [19]. Таке тлумачення витрат було обумовлене, по-перше, тим, що витрати торгівлі розглядались на галузевому рівні в зіставленні з витратами виробництва.

Довгань Л.Є. визначає сутність поняття «поточні витрати» наступним чином: «поточні витрати – це формалізовані в грошовому вигляді затрати, які підприємство несе в процесі здійснення своєї господарської діяльності» [21]. Він поділяє їх на два види – поточні (операційні) та інвестиційні.

Косова Т.Д., Сіменко І.В. [26, с. 258] зазначають, що поточні витрати є сумою ресурсів, які витрачаються у ході здійснення діяльності підприємства: сировини, матеріалів, палива, енергії, основних фондів, нематеріальних активів, трудових ресурсів, тощо. У доповнення до вищевикладеного підходу колектив авторів в особі Круша П.В., Тульчинської С. О., Тульчинського Р. В., Кириченка С. О., Кривди О. В., Кавтиша О. П. [32, с. 181] визначають поняття поточних витрат через призму затрат ресурсів (праця, фінанси, інформація, енергія, тощо) для забезпечення функціонування підприємства. Автори акцентують увагу на тому, що поточні витрати визначаються у формі систематизованого руху і використання дефіцитних ресурсів.

Мних Є. В. [43, с. 183] поточні витрати визначив як вартість ресурсів, що використовуються в процесі діяльності підприємства з виробництва

продукції, виконання робіт і здійснення послуг. Згідно з поглядами науковця погоджується також Охрименко Ю.Б. [50, с. 203], котрий поточні витрати характеризує як певну вартісну міру витрачених знарядь праці та уречевленої праці задля отримання суспільно-корисного продукту (товару чи послуги).

Недоліками двох останніх наведених підходів є те, що за ними досить важко виділити поточні витрати з аналітичної інформації, яка наявна на підприємствах. В облікових системах немає відображення поточних витрат за частинами, які відносяться безпосередньо чи опосередковано на операційну діяльність. Також у різних типів підприємств можуть бути різні підходи до формування націнки.

Ситник Г.В. та Бланк І.О. та під витратами визначають грошове вимірювання суми видатків, що використовуються з певною метою. Зокрема, Бланк І.О. витрати трактує у грошовому виразі як обсяг ресурсів на визначений період, використаних на виробництво та збут продукції, і які трансформуються у собівартість продукції, робіт і послуг. При цьому у витрати на виробництво і реалізацію продукції включаються передвиробничі витрати, виробничі витрати, безпосередньо пов'язані з виконанням технологічних операцій, обслуговуванням і експлуатацією виробничого устаткування і машин, керуванням виробництвом і управлінські та комерційні витрати, пов'язані з загальним, адміністративним управлінням і збутом продукції [6, с. 251].

Ситник Г.В. характеризує поточні витрати як виражені в грошовій формі затрати по обслуговуванню операційного процесу з метою забезпечення реалізації товарів та послуг [55, с. 88].

Колектив таких авторів як Мазаракі А. А., Пшеслінський Д. М., Смолін І. В. визначає поточні витрати як частину сукупних ресурсів у вартісній формі, що стосується безпосередньо обслуговування основних бізнес-процесів (постачання та збуту товарів, організації суміжних послуг, витрати складування та зберігання товарних запасів, тощо) [35, с. 192].

Наведені вище підходи до визначення поточних витрат визначають їх як вартість використаних ресурсів в процесі забезпечення товарного обігу. Однак, в науковій літературі можна також зустріти і деякі специфічні підходи до розуміння складу поточних витрат.

Отже, підсумовуючи інтерпретації, варто відзначити такі сутнісні економічні ознаки витрат:

- витрати завжди характеризують видатки (споживання) різних видів ресурсів – трудових, матеріальних, інтелектуально-інформаційних, та ін.
- витрати в економічному сенсі є вартісним вимірником споживної вартості використаних в процесі господарської діяльності ресурсів;
- витрати завжди прив'язані за своїми економічним змістом до певного часового проміжку – періоду, протягом якого вони були понесені;
- витрати крім вартісної оцінки спожитих ресурсів також характеризують певний економічний ефект – результат понесених витрат (це відрізняє витрати у комерційній сфері від видатків у бюджетних установах).

Варто відмітити, що перелічені вище характеристики витрат у загальному їх розумінні (охоплюють всі сфери) також характерні і для сфери торгівлі. Однак, торгівля, на відміну від виробництва, має свою специфіку у формуванні витрат. Спробуємо розглянути основні наукові підходи до визначення сутності поточних витрат в торгівлі.

Таким чином, узагальнюючи наведені вище підходи до визначення сутності поточних витрат, враховуючи їх переваги і недоліки, можна сформулювати наступне авторське визначення:

Поточні витрати – це вартісне вираження ресурсів, які спрямовані на забезпечення безперебійного процесу господарської діяльності підприємства, що передбачає отримання в майбутньому відповідних економічних результатів та задоволення соціально-економічних інтересів власника і персоналу.

В економічній літературі можна виокремити два поширені підходи до класифікації поточних витрат. Перший підхід виділяє поточні витрати в

окремий кластер, складові елементи якого можуть бути розподілені між частиною адміністративних, збутових та фінансових витрат. Інший підхід характеризує поточні витрати та їх видову класифікацію в розрізі адміністративних, збутових та інших поточних витрат.

Відповідно до першого підходу, до складу поточних витрат відносяться (рис. 1.1) [37]:

Рис. 1.1. Склад поточних витрат підприємства [37, с. 55]

Відповідно до поглядів Косової Т.Д. [26] поточні витрати складаються з: матеріально-сировинних; транспортно-заготівельних витрат; витрат на оплату праці; відрахувань на соціальні заходи; витрат на оренду і утримання основних засобів; амортизаційних відрахувань на повне відновлення основних фондів та нематеріальних активів; витрат на поточний ремонт основних засобів; зносу та утримання малоцінних та швидкозношуваних предметів; витрат на паливо, газ та енергію; витрат на зберігання, обробку, пакування та передпродажну підготовку товарів; витрат

на рекламу; відсотків за кредит; втрат товарів у межах норм природного убутку під час перевезення, зберігання, реалізації; витрат на тару; витрат на обов'язкове страхування майна; інших витрат. Але не всі поточні витрати можуть бути віднесені до складу виробничих витрат. До їх складу відносяться тільки ті витрати підприємства, які пов'язані із здійсненням процесу виробництва та управлінням діяльністю виробничого підприємства.

Система управління поточними витратами повинна розглядатися в комплексі та взаємозалежності окремих блоків: аналізу поточних витрат, їх планування, контролю та оптимізації. На основі вищесказаного пропонуємо наступний варіант організації системи стратегічного управління поточними витратами (рис. 1.4):

Рис. 1.4. Схема організації системи управління поточними витратами підприємства [35, с. 193]

Відповідно до рис. 1.4, система управління поточними витратами включає чотири основні елементи – аналіз, планування, контроль та оптимізацію. Планування та аналіз знаходяться в нерозривній єдності. Однак, планування додатково має використовувати інформацію від блоку оптимізації витрат, шляхом врахування пропозицій у плановому їх обсязі та структурі.

Підсистема контролю використовує інформацію аналізу, здійснює співставлення її з плановими показниками, та водночас забезпечує моніторинг реалізації виконання плану витрат.

Розглядаючи систему управління поточними витратами, також варто розглянути окремо особливості формування її складових. Формування механізму управління поточними витратами являє собою процес реалізації взаємодії між окремими функціональними блоками організаційно-економічного механізму роботи підприємства. Відповідно до наведеного, критерії формування окремих бізнес-процесів у ході управління поточними витратами пропонується виділити в три блоки: операційний, адміністративний та комерційний (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Структура системи управління поточними витратами підприємства

Система управління поточними витратами включає чотири основні елементи – аналіз, планування, контроль та оптимізацію. Планування та

аналіз знаходяться в нерозривній єдності. Однак, планування додатково має використовувати інформацію від блоку оптимізації витрат, шляхом врахування пропозицій у плановому їх обсязі та структурі.

Відповідно до процедур управління можна виділити ряд етапів щодо формування та контролю за поточними витратами підприємства. Необхідно додати, що система контролю формується на основі діючої штатної структури та функціоналу обов'язків керівників відділів підприємства (рис. 1.6).

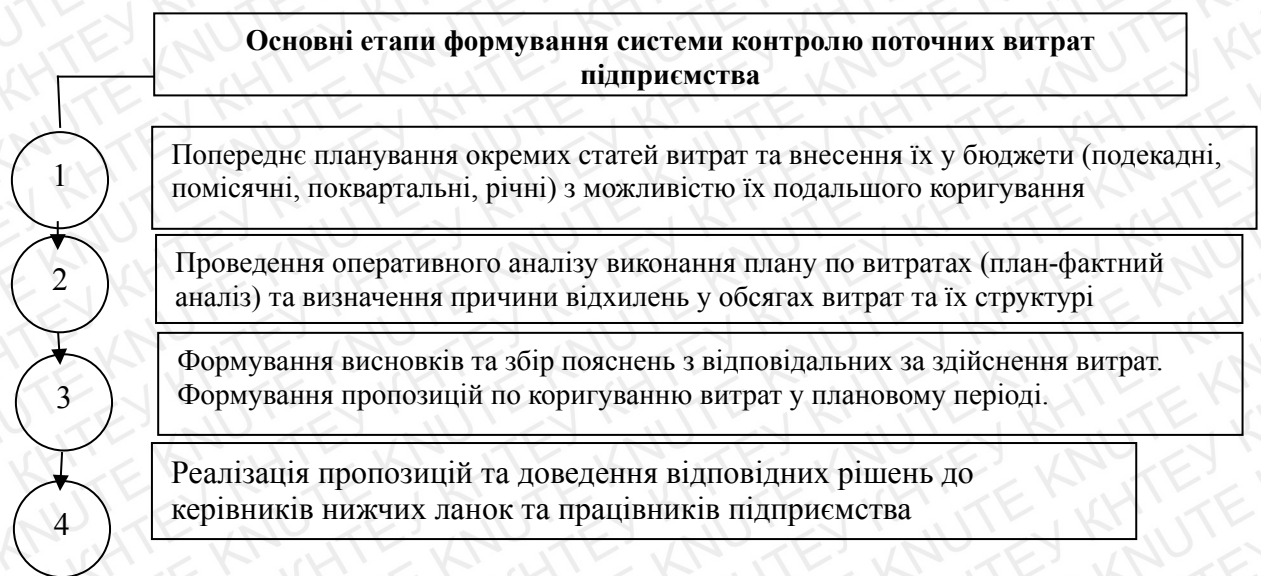

Рис. 1.6. Етапи проведення контролю поточних витрат підприємства

Доведено, що ціль контролінгу поточних витрат є похідною від цілей діяльності підприємства в цілому [9, с. 12]. Вища ціль, як уже зазначалося, полягає у збереженні й успішному подальшому розвитку підприємства. Для реалізації такої цілі підприємство виробляє товари й послуги в обсягах та структурі, які дозволяють оптимізувати його фінансовий результат з урахуванням соціальних цілей. Контролінг поточних витрат сприяє досягненню головної вартісної (монетарної) цілі підприємства — зростання фінансового результату шляхом оптимізації витрат і цінності капіталу за гарантованої ліквідності. Водночас за допомогою механізму контролінгу досягнення такої цілі координується з досягненням соціальних і ринкових

цілей та необхідними для цього заходами й ресурсами. Оптимізація фінансового результату може розглядатися як головна ціль контролінгу. Відповідно основним завданням контролінгу поточних витрат є формування цілеспрямованого комплексу заходів для досягнення головної цілі.

Сьогодні у науковій літературі представлена ціла низка шляхів, методів та способів оптимізації витрат, які можуть бути використані в системі управління витратами. Так, основні існуючі наукові підходи до формування шляхів оптимізації витрат на підприємстві систематизовано та представлено у Додатку Д.

Ефективність управління витратами суттєво залежить від вибору методів й інструментів управління та від їхнього оптимального використання. Методи, які доцільно використовувати для ефективного управління, є способом впливу на витрати з метою виконання поставлених завдань та мети. Існуючі методи наведені у Додатку Ж.

При виборі того чи іншого методу оптимізації витрат кожне підприємство керується тим методом який підходить саме для тієї галузі в якій працює підприємство. Вибраний метод повинен максимально ефективно оптимізувати витрати на підприємстві. Сучасні методи оптимізації витрат мають бути гнучкими, простими у використанні, надавати в оперативному порядку необхідну для прийняття управлінських рішень інформацію.

Отже, поточні витрати – це вартісне вираження ресурсів, які спрямовані на забезпечення безперебійного процесу господарської діяльності підприємства, що передбачає отримання в майбутньому відповідних економічних результатів та задоволення соціально-економічних інтересів власника і персоналу. Система управління поточними витратами включає чотири основні елементи – аналіз, планування, контроль та оптимізацію. Планування та аналіз знаходяться в нерозривній єдності. Однак, планування додатково має використовувати інформацію від блоку оптимізації витрат, шляхом врахування пропозицій у плановому їх обсязі та структурі.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПОТОЧНИХ ВИТРАТ ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ»

2.1. Динаміка обсягів, складу та структури поточних витрат підприємства

В даному питанні нами варто здійснити аналіз динаміки та структури поточних витрат підприємства, їх рівень та основні тенденції їх зміни. Оцінку поточних витрат проведено на основі даних фінансової звітності підприємства – Форма 2 (Додаток А, Б та В).

Аби більше детально зрозуміти зміст формування обсягів та структури поточних витрат, варто розкрити стисло особливості здійснення господарської діяльності підприємства. ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» є підприємством торговельного профілю, яке спеціалізується на закупівлі та роздрібній реалізації підлогових покриттів. Підприємство знаходиться в м. Києві. За своїм форматом дане підприємство можна віднести до дискаунтера, який спеціалізується на продажу товарів спеціалізованого асортименту. Підприємство впровадило кращі світові практики організації торговельного процесу у сегменті торгівлі підлоговими покриттями.

При аналізі поточних витрат підприємства ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» варто здійснювати їх поділ на умовно-постійні витрати (адміністративні, збутові та інші операційні витрати) та умовно-змінні витрати (собівартість реалізованих товарів). На підприємстві ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» згідно затвердженої облікової політики інші операційні витрати складаються з ряду статей, які не залежать напряду від обсягів здійснення торговельної діяльності: витрати від зміни валютних курсів, витрати від списання інших оборотних активів, витрати на додаткове утримання об'єктів інфраструктури підприємства, які не приймають участі у торговельному процесі, витрати від уцінки товарних запасів, тощо.

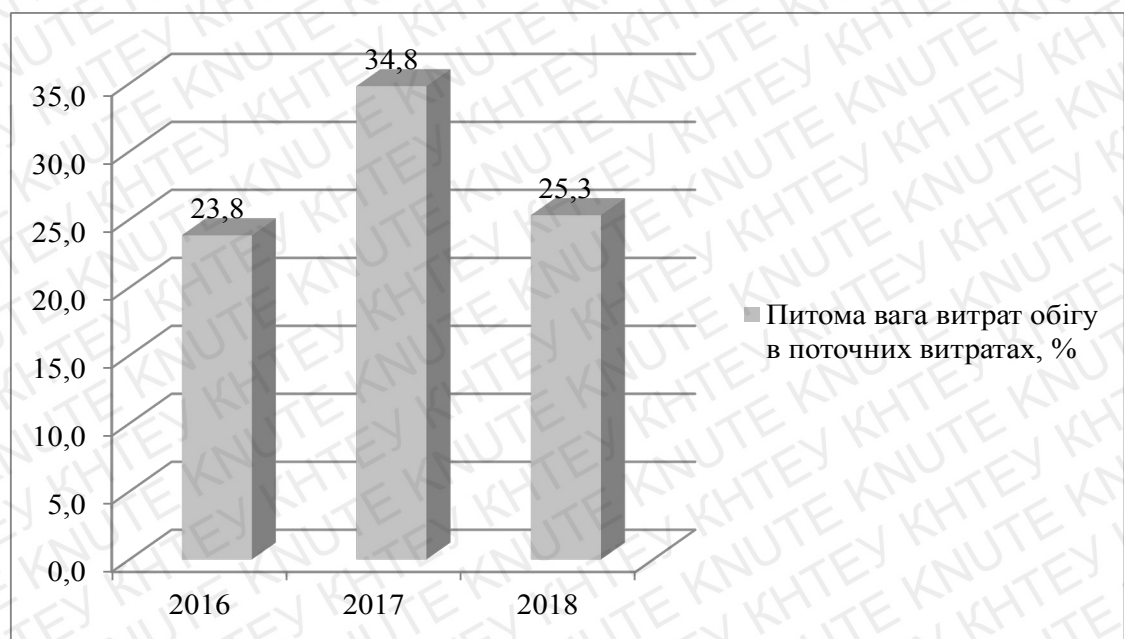
Почнемо з аналізу загального обсягу поточних витрат ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» у порівнянні з динамікою витрат обігу (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Динаміка обсягу поточних витрат ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» за
2016-2018 рр., тис.грн**

Показники	Роки			Абсолютний приріст, тис.грн		Темп приросту, %	
	2016	2017	2018	2016-2017	2017-2018	2016-2017	2017-2018
Витрати обігу, тис.грн	1324	2825	1070	1501	-1755	113,3	-62,1
Поточні витрати, тис.грн	5560	8121	4230	2562	-3891	46,1	-47,9
Питома вага витрат обігу в структурі поточних витратах, %	23,8	34,8	25,3	11,0	-9,5	-	-

Як свідчать дані табл. 2.1, поточні витрати впродовж 2016–2017 рр. зросли на 2562 тис.грн (+46,1%), а витрати обігу підприємства за цей період зросли на 1501 тис.грн (+113,3%). Питома вага витрат обігу в структурі поточних витрат впродовж 2016–2017 рр. зросла на 11,0% – з 23,8% до 34,8%.

**Рис. 2.1. Динаміка питомої ваги витрат обігу в загальному обсязі
поточних витрат ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» за 2016-2018 рр, %**

Впродовж 2017–2018 рр. обсяг витрат обігу підприємства зменшився на 1755 тис.грн (-62,17%), а обсяг поточних витрат - на 3891 тис.грн (-47,9%). Зниження обсягу витрат обігу разом зі зменшенням поточних витрат спричинено тим, що у 2018 році відбулося зниження обсягу господарської діяльності. Питома вага витрат обігу в структурі поточних витрат підприємства у 2018 році становила 25,3%, що на 9,5% менше, ніж у попередньому році.

Отже, можна зробити підсумок про те, що витрати обігу підприємства є еластичною складовою поточних витрат і становлять в їх складі приблизно 25%. Оптимізація витрат обігу за рахунок скорочення інших поточних витрат стала можливою внаслідок стабілізації валютного курсу у 2018 році, що спричинило зниження витрат підприємства від негативних курсових різниць при закупівлі імпортованих підлогових покриттів з метою їх подальшої реалізації в гіпермаркеті.

Важливо здійснити аналіз поточних витрат підприємства ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» за 2016–2018 рр. за критерієм їх поділу на умовно-постійні та умовно-змінні (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Динаміка обсягу поточних витрат ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» за
2016–2018 рр., тис.грн**

Показники	Роки			Абсолютний приріст, тис.грн		Темп приросту, %	
	2016	2017	2018	2016-2017	2017-2018	2016-2017	2017-2018
1	2	3	4	5	6	7	8
Умовно-постійні витрати (витрати обігу підприємства), тис.грн, у т.ч.:	1324	2825	1070	1501	-1755	113	-62
Інші операційні витрати, тис.грн	1324	2825	1070	1501	-1755	113	-62
Умовно-змінні витрати (собівартість реалізації товарів), тис.грн	4235	5296	3160	1061	-2136	25	-40
Разом поточні витрати, тис.грн	5560	8121	4230	2562	-3891	46	-48

Як можемо бачити з табл. 2.2, на підприємстві ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» спостерігалася тенденція до збільшення поточних витрат упродовж 2016–2017 роках на 2562 тис.грн. При цьому умовно-постійні витрати збільшилися на 1501 тис.грн (+113%), а умовно-змінні витрати – на 1061 тис.грн. (+25%). У 2018 році у процесі зниження обсягів товарообороту підприємства відбулося зниження інших операційних витрат (зниження на 1755 тис.грн або на 62%), що стало причиною скорочення умовно-постійних витрат на цю ж суму, а умовно-змінні витрати скоротилися на 3891 тис.грн або на 48%.

Варто здійснити аналіз структури поточних витрат на підприємстві ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» (рис. 2.2).

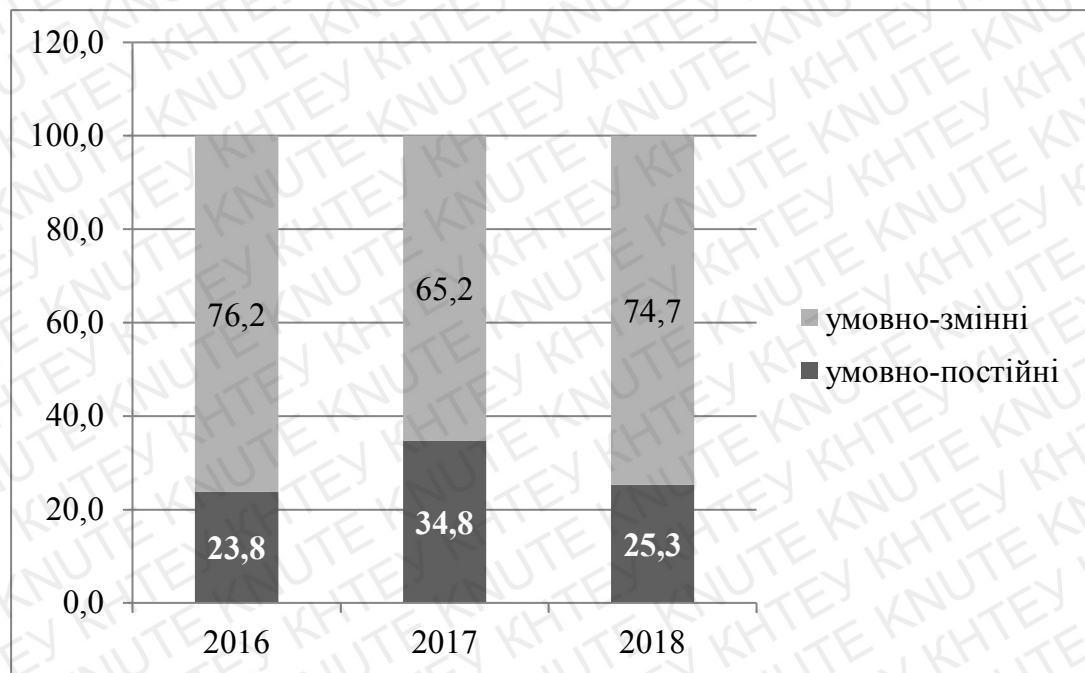

Рис. 2.2. Динаміка структури поточних витрат у 2016-2018 рр. за критерієм їх поділу на умовно-постійні та умовно-змінні, %

Як можемо бачити з рис. 2.2, у структурі поточних витрат переважає частка умовно-змінних витрат. На цю категорію поточних витрат у 2016 році припадало 76,2%, у 2017 році – 65,2%, у 2018 році – 74,7%. Позитивна динаміка частки умовно-змінних витрат підприємства в загальній структурі витрат свідчить про збільшення рівня участі основної операційної діяльності ТОВ «Гіпермаркет Пол» у формуванні результатів від продажу товарів.

Для аналізу структури інших операційних витрат також було використано управлінську інформацію з облікової системи 1С:8.2, за результатами якої вдалося розподілити інші операційні витрати за їх підстаттями на адміністративні, збутові та інші операційні.

Структура витрат обігу підприємства при їх розподілі на елементи у розрізі адміністративних, збутових, інших поточних витрат наведено на рис. 2.3.

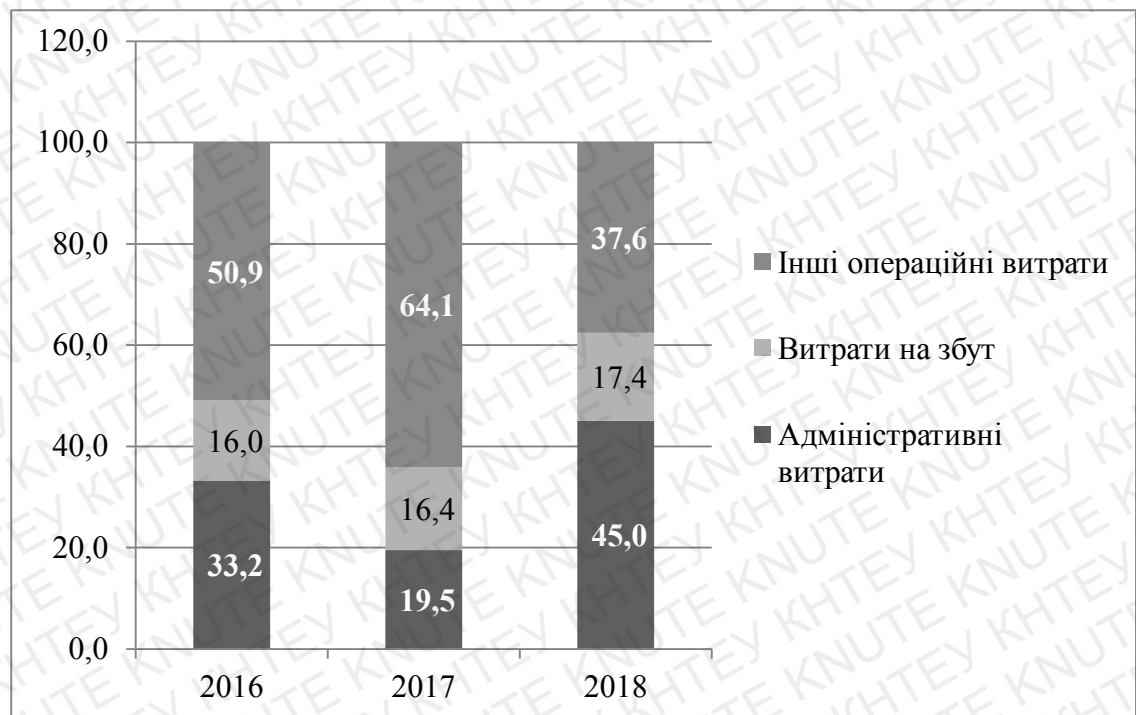

Рис. 2.3. Динаміка структури витрат обігу (умовно–постійних витрат) при їх розподілі на адміністративні, збутові та інші операційні, %

Як можемо бачити з рис. 2.3, у структурі витрат обігу (умовно–постійних витрат) частка адміністративних витрат коливалася в діапазоні від 19,5% у 2017 році до 45,0% у 2018 році. У 2017-2018 р. також можна було спостерігати зростання частки витрат на збут у загальній структурі витрат обігу на 1% (до рівня 17,4% у 2018 році). Варто також звернути увагу на суттєве скорочення частки інших поточних витрат у 2017-2018 рр. з 64,1% до 37,6% відповідно.

Отже, поточні витрати впродовж 2016–2017 рр. зросли на 2562 тис.грн (+46,1%), а витрати обігу підприємства за цей період зросли на 1501 тис.грн (+113,3%). Питома вага витрат обігу в структурі поточних витрат впродовж 2016–2017 рр. зросла на 11,0% – з 23,8% до 34,8%. Впродовж 2017–2018 рр. обсяг витрат обігу підприємства зменшився на 1755 тис.грн (-62,17%), а обсяг поточних витрат – на 3891 тис.грн (-47,9%). Зниження обсягу витрат обігу разом зі зменшенням поточних витрат спричинено тим, що у 2018 році відбулося зниження обсягу господарської діяльності. Питома вага витрат обігу в структурі поточних витрат підприємства у 2018 році становила 25,3%, що на 9,5% менше, ніж у попередньому році. У структурі поточних витрат переважає частка умовно-змінних витрат. На цю категорію поточних витрат у 2016 році припадало 76,2%, у 2017 році – 65,2%, у 2018 році – 74,7%. Позитивна динаміка частки умовно-змінних витрат підприємства в загальній структурі витрат свідчить про збільшення рівня участі основної операційної діяльності ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» у формуванні результатів від продажу товарів.

2.2. Оцінка основних факторів, що впливають на обсяг та структуру поточних витрат підприємства

Обсяг та структура поточних витрат підприємства визначається рядом внутрішніх та зовнішніх факторів. Вплив зовнішніх факторів пояснюється їх характером та тенденціями у ряді макроекономічних процесів. Також зовнішні фактори не чинять безпосереднього впливу на показники діяльності ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ», а лише визначають умови для ведення цієї діяльності.

З метою здійснення аналізу впливу факторів зовнішнього середовища на поточні витрати ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» пропонуємо застосувати підхід статистичного моделювання. З цією метою було взято декілька статистичних показників, які виражають вплив того чи іншого фактору на

економіку. Далі, використовуючи метод кореляційно-регресійного аналізу, проведено оцінку впливу обраних показників на обсяги поточних витрат ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ». Опис усіх показників, які були використані для дослідження впливу факторів зовнішнього середовища на поточні витрати підприємства, наведено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Вихідні показники для регресійної моделі аналізу впливу зовнішніх факторів на обсяг поточних витрат ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ»

Чинник	Назва змінної	Ум. позначення	Опис змінної
1	2	3	4
Залежна змінна	Обсяг поточних витрат підприємства, тис.грн	Y	Даний показник виражає обсяг доходів ТОВ «Гіпермаркет Пол»
Політичний чинник	Рівень довіри населення до влади (політичний фактор)	X1	Даний показник виражає рівень налаштованості населення та бізнесу відносно політичної ситуації
Макроекономічна ситуація	Темп інфляції (макроекономічний фактор), %	X2	Визначає динаміку споживчих цін за обраний період
	ВВП річний, номінальний (макроекономічний фактор), млрд.грн	X3	Даний показник характеризує сукупний результат функціонування економіки країн, має вплив на грошову масу
Демографічний чинник	Чисельність економічно-активного населення (демографічний фактор), млн.осіб	X4	Виражає загальний рівень забезпеченості економіки країни трудовими ресурсами, є важливим для ринку підлогових покриттів, виробництво яких є ресурсомістким
	Динаміка міграційних коливань чисельності населення (демографічний фактор), %	X5	Виражає динаміку чисельності населення у напрямку приросту або спадання, що спричинене міграційними потоками
Чинник науково-технічного прогресу	Рівень інноваційності ВВП, пунктів (науково-технологічний фактор)	X6	Даний фактор визначає сприйнятність економіки до інноваційного розвитку

Джерело: складено автором

Кореляційно-регресійний аналіз було здійснено з використанням програмного продукту Stata. Для формулювання вибірки було взято значення змінних з ресурсу Державної служби статистики України за останні 12 років. Використовуючи відповідну команду Stata (reg) з вказанням набору змінних моделі було отримано зведений результат параметрів множинної регресії (Додаток Г). Як видно з Додатку Г, модель має достатній ступінь суттєвості впливу різних факторів на обсяги поточних витрат ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ», про що свідчать дані (R^2). Отримані результати дозволяють зробити такі висновки:

1) Вплив політичного чинника є досить нерівномірним. У період з 2014 по 2015 рр. він досить сильно гальмував зростання обсягу діяльності підприємства, що відповідним чином також впливав і на динаміку поточних витрат. Можна додати також, що на діяльність ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» чиниться певний тиск з боку органів державної влади в формі фіскального тиску, тиску місцевої влади. У першому випадку відбувається ініціювання ряду податкових перевірок, зважаючи на те, що компанія працює прибутково. Це мотивує податкові органи посилювати тиск. З іншого боку у підприємства виникають складнощі з вирішення питань довгострокової оренди земельних ділянок, на яких розміщені складські приміщення (зокрема в районі Дарницького вокзалу, м. Київ).

2) Вплив макроекономічної ситуації повторював у своїй динаміці вплив політичного фактору. Дестабілізація економічної ситуації в країні за 2014-2015 рр. призвела до уповільнення темпів зростання доходів та поточних витрат. Найбільш негативним макроекономічним чинником вплив був валютний курс, девальвація якого становила більш ніж 300%. Це повністю дестабілізувало цінову політику підприємства та зумовлювало зростання інших поточних витрат внаслідок втрат від курсових різниць. У 2015 році були такі місяці, в яких компанія отримувала збитки від курсової різниці, які на 10-20% перевищували маржинальний прибуток від продажу ряду

товарних позицій за довгостроковими контрактами на об'єкти. Після 2016-го року відбулася певна стабілізація ситуації.

В складі економічних факторів також варто виокремити інфляцію. Інфляційні чинники на ринку підлогових покриттів відіграють вагомую роль. Зростання вартості товарів, які є альтернативними по відношенню до асортименту ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» (паркетна дошка, ламінована підлога, лінолеум), впливає на зміну рівня попиту на лінійку товарів, які пропонуються підприємством.

3) Демографічний фактор виявляє прямий негативний вплив на як діяльність підприємства, так і на динаміку поточних витрат. Зниження чисельності населення, зростання міграційних коливань, вражених у відтоці економічного активного населення за кордон, провокують вплив до скорочення попиту у роздрібному сегменті. Даний фактор містить значний ризик у довгостроковій перспективі. Тому збутова політика компанії нині орієнтована також на активний розвиток продажів до комерційного (B2B) сегменту ринку.

4) Науково-технічний фактор в цілому позитивно впливає на скорочення поточних витрат, що пояснюється постійною зміною технологій та параметрів якості підлогових покриттів. Досить популярним стає тренд екологічних покриттів, які виготовлені із синтетичних матеріалів, однак мають дуже високу якість та за своїм впливом ідентичні до натуральних матеріалів. З огляду на дефіцитність природних ресурсів (зокрема, наростання дефіциту деревини), майбутнє у сфері підлогових покриттів буде однозначно за полімерними матеріалами.

Надалі варто здійснити аналіз впливу внутрішніх чинників. З цією метою використано факторно-аналітичний метод аналізу. Оцінку впливу матеріально-технічних факторів (обсягу торговельної площі та її віддачі) на обсяг поточних витрат ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» у 2016-2018 рр. наведено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Оцінка впливу матеріально-технічних факторів на обсяг поточних витрат ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ»,
2016-2018 рр.**

Показник	Умовні позначення	Роки			Зміна за 2016-2017 рр.		Зміна за 2017-2018 рр.	
		2016	2017	2018	тис.грн	%	тис.грн	%
Товарооборот, тис.грн.	ТО	5 099	7 492	4 265	2 393	46,9	-3 228	-43,1
Товарооборот на 1 грн торговельної площі за годину роботи, грн.	$TO^{1м.кв} = TO / (S \cdot Д \cdot Т)$	0,0024	0,0034	0,0021	0,0010	43,5	-0,0014	-39,7
Поточні витрати, тис.грн.	ПВ	5560	8121	4230	2 562	46,1	-3 891	-47,9
Торговельна площа, м.кв	S	980	1015	1015	35	3,6	0	0,0
Кількість днів (Д), дні	Д	271	268	253	-3	-1,1	-15	-5,6
Час роботи (Т), год./день	Т	8	8	8	0	0,0	0	0,0
Витратомісткість товарообороту, грн.	$ВМво = ПВ / ТО$	1,090	1,084	0,992	-0,006	-0,586	-0,092	-8,5
<i>Зміна поточних витрат, тис. грн. за рахунок</i>								
обсягу торговельної площі	$\Delta S \times TO_{n-1} \times T_{n-1} \times TO_{n-1}^{1м.кв} \times ВМво_{n-1}$				199	3,6	0	0,0
кількості робочих днів	$S_n \times \Delta TO \times T_{n-1} \times TO_{n-1}^{1м.кв} \times ВМво_{n-1}$				-64	-1,1	-455	-5,6
часу роботи підприємства	$S_n \times TO_n \times \Delta TO \times D_{n-1}^{1м.кв} \times ВМво_{n-1}$				0	0,0	0	0,0
витратомісткості товарообороту	$S_n \times TO_n \times T \times \Delta ВМво \times TO_{n-1}^{1м.кв}$				-33	-0,6	-651	-8,0
обсягу товарообороту на 1 м. кв. за годину роботи	$S_n \times TO_n \times T \times ВМво_n \times \Delta TO^{1м.кв}$				2460	44,3	-2786	-34,3
<i>Загальна зміна поточних витрат, тис.грн.</i>					2562	46,1	-3891	-47,9

На основі даних табл. 2.4 можна сказати, що у 2017 році порівняно з 2016 роком поточні витрати збільшилися по ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» на 2562 тис.грн. (+46,1%), в тому числі за рахунок впливу зміни наступних факторів:

- зростання обсягу торговельної площі на 35 м.кв (за рахунок часткового перепланування приміщення підприємства торгівлі) спричинило до зростання поточних витрат на 199 тис.грн.;
- зменшення кількості робочих днів в 2017 році на 3 дні спричинило до зменшення загального розміру поточних витрат на 64 тис.грн.;
- зниження рівня витратомісткості товарообороту за поточними витратами на 0,586% спричинило до зменшення поточних витрат у 2017 році на 33 тис.грн.;
- зростання обсягу одногодинного товарообороту в розрахунку на 1 м.кв торговельної площі на 43,5% спричинило зростання поточних витрат на 2460 тис.грн.

Упродовж 2017–2018 рр. обсяг поточних витрат скоротився в цілому по ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» на 3891 тис.грн., в тому числі за рахунок впливу зміни наступних факторів:

- відсутність змін у торговельній площі не викликала зміни у обсягах поточних витрат;
- зменшення кількості робочих днів в 2018 році на 3 дні спричинило до зменшення загального розміру поточних витрат на 455 тис.грн.;
- зниження рівня витратомісткості товарообороту за поточними витратами на 8,5% спричинило до зменшення поточних витрат у 2018 році на 651 тис.грн.;
- зниження обсягу одногодинного товарообороту в розрахунку на 1 м.кв торговельної площі на 39,7% спричинило скорочення поточних витрат на 2786 тис.грн.

Варто також оцінити вплив використання персоналу на обсяг поточних витрат ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Оцінка впливу використання персоналу на обсяг поточних витрат ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» у 2016-2018 рр.

Показник	Умовні позначення	Роки			Зміна за 2016-2017 рр.		Зміна за 2017-2018 рр.	
		2016	2017	2018	тис.грн	%	тис.грн	%
Товарооборот, тис.грн.	ТО	5098,9	7492,2	4264,6	2393,3	46,9	-3227,6	-43,1
Поточні витрати, тис.грн.	ПВ	5559,7	8121,4	4230,2	2561,7	46,1	-3891,2	-47,9
Кількість працівників торговельно-операційного, шт.	М	32	41	36	9	28,1	-5	-12,2
Кількість робочих днів, дні	Д	271	268	253	-3	-1,1	-15	-5,6
Тривалість робочого дня, год.	Т	8	8	8	0	0,0	0	0,0
Середньочасовий товарооборот на 1 працівника , грн.	$ТО^{1м} = ТО / (М*Д*Т)$	0,073	0,085	0,059	0,012	16,0	-0,027	-31,3
Витратомісткість товарообороту за поточними витратами, грн..	$ВМво = ПВ / ТО$	1,090	1,084	0,992	-0,006	-0,6	-0,092	-8,5
Зміна поточних витрат, тис. грн. за рахунок								
кількості робочих місць	$\Delta M \times TO_{n-1} \times T_{n-1} \times TO_{n-1}^{1-м} \times ВМво_{n-1}$				1564	28,1	-990	-12,2
кількості робочих днів	$M_n \times \Delta TO \times T_{n-1} \times TO_{n-1}^{1-м} \times ВМво_{n-1}$				-79	-1,4	-399	-4,9
тривалості робочого дня	$ТП_n \times TO_n \times \Delta T \times TO_{n-1}^{1-м} \times ВМво_{n-1}$				0	0,0	0	0,0
середньочасового товарообороту на 1 працівника	$ТП_n \times TO_n \times T_n \times \Delta TO^{1-м} \times ВМво_{n-1}$				1125	20,2	-2109	-26,0
витратомісткості доходу	$ТП_n \times TO_n \times T_n \times TO_n^{1-м} \times \Delta ВМво$				-48	-0,9	-393	-4,8
Загальна зміна поточних витрат, тис.грн.					2562	46,1	-3891	-47,9

Як свідчать дані табл. 2.5, протягом 2017–го р. витрати збільшилися в цілому по ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» на 2562 тис.грн., в тому числі за рахунок впливу зміни наступних факторів:

- зростання кількості працюючих в 2017 році на 9 осіб спричинило до зростання загального розміру поточних витрат на 1564 тис.грн
- зменшення кількості робочих днів на 3 дні спричинило до зниження поточних витрат у 2017 році на 79 тис.грн;
- зростання середньочасового товарообороту на 1-го працівника на 16,0% спричинило зростання розміру поточних витрат на 1125 тис.грн.;
- скорочення витратомісткості товарообороту на 0,6% спричинило зниження поточних витрат на 48 тис.грн.

У 2018 році в порівнянні з 2017 роком обсяг поточних витрат зменшився в цілому по ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» на 3891 тис.грн., в тому числі за рахунок впливу зміни наступних факторів:

- скорочення кількості працюючих в 2018 році на 5 осіб спричинило до зниження загального розміру поточних витрат на 990 тис.грн
- зменшення кількості робочих днів на 15 днів спричинило до зниження поточних витрат у 2018 році на 399 тис.грн;
- зменшення середньочасового товарообороту на 1-го працівника на 31,3% спричинило зниження розміру поточних витрат на 2109 тис.грн.;
- зниження витратомісткості товарообороту на 8,5% спричинило зменшення поточних витрат на 393 тис.грн.

Отже, можна зробити висновки про те, що на обсяг поточних витрат досліджуваного підприємства змінювався під впливом ряду внутрішні та зовнішні фактори. Вплив політичного чинника є досить нерівномірним. У період з 2014 по 2015 рр. він досить сильно гальмував зростання обсягу діяльності підприємства, що відповідним чином також впливав і на динаміку поточних витрат. Дестабілізація економічної ситуації в країні за 2014-2015 рр. призвела до уповільнення темпів зростання доходів та поточних витрат. Демографічний фактор виявляє прямий негативний вплив на як діяльність

підприємства, так і на динаміку поточних витрат. Науково-технічний фактор в цілому позитивно впливає на скорочення поточних витрат, що пояснюється постійною зміною технологій та параметрів якості підлогових покриттів. Було досліджено вплив внутрішніх чинників на обсяги поточних витрат, а саме – розміру торговельної площі та продуктивності її використання, чисельності персоналу та продуктивності його праці (виробітку). Можна зробити висновок про те, що скорочення чисельності персоналу призводило до зменшення поточних витрат, а зростання торговельної площі призводило до збільшення обсягів поточних витрат. Однак, головним чинником, від якого залежали поточні витрати, був попит покупців, який виражався у зниженні товарообороту в 2018 році, що вплинув на зниження обсягу поточних витрат в цьому періоді.

2.3. Аналіз ефективності формування поточних витрат підприємства

Аналіз ефективності формування поточних витрат підприємства ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» будемо проводити виходячи з принципів оцінки віддачі поточних витрат та їх впливу на доходність і прибутковість торговельної діяльності.

Основними показниками ефективності формування поточних витрат є: рентабельності поточних витрат, показники віддачі поточних витрат, рівень операційної спроможності покриття поточних витрат за рахунок чистого грошового потоку, показники впливу поточних витрат на рівень операційного доходу та запас фінансової стійкості підприємства.

З метою деталізації тенденцій зміни впливу поточних витрат на показники доходності досліджуваного підприємства проаналізуємо динаміку такої важливої їх складової як витрати обігу, що виражають постійну частину витрат та характеризують витрати ресурсів на обслуговування торговельного процесу (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

**Динаміка рівня витрат обігу в чистому доході та собівартості
реалізованих товарів ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» за 2016-2018 рр.**

Показники	Умовні позначення	Роки			Абсолютний приріст, тис.грн		Темп приросту, %	
		2016	2017	2018	2016- 2017	2017- 2018	2016- 2017	2017- 2018
Товарооборот	ТО	5099	7492	4265	2393	-3228	46,9	-43,1
Собівартість реалізації	СВ	4235	5296	3160	1061	-2136	25,0	-40,3
Витрати обігу	ВО	1324	2825	1070	1501	-1755	113,3	-62,1
Рівень витрат обігу в товарообороту, %	$\text{РЧДво} = \text{ВО} / \text{ЧД} \times 100\%$	26,0	37,7	25,1	12	-13	-	-
Рівень витрат обігу в собівартості реалізованих товарів, %	$\text{РСВво} = \text{ВО} / \text{СВ} \times 100\%$	31,3	53,3	33,9	22	-19	-	-

З даних табл. 2.6 ми можемо спостерігати, що протягом 2016–2017 рр. рівень витрат обігу як в товарообороту підприємства ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ», так і в собівартості реалізованих товарів мав тенденцію до зростання. Так, у 2016 році рівень витрат обігу в товарообороту складав 26,0%, у 2017 році – 37,7%. У 2017-2018 рр. відбулося скорочення даного показника на 13%, що зумовлювалося зниженням як обсягів товарообороту, так і витрат обігу. Аналогічний висновок можна зробити і щодо динаміки зміни рівня витрат обігу у собівартості реалізованих товарів. Можна сказати, що на підприємстві ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» спостерігався негативний ефект масштабу від зростання товарообороту.

Нижче в табл. 2.7 наведено динаміку показників рентабельності поточних витрат підприємства ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» у 2016-2018 рр.

Таблиця 2.7

**Динаміка показників рентабельності поточних витрат ТОВ
«ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» у 2016-2018 рр.**

Алгоритм розрахунку	Роки			Абсолютний приріст, тис.грн		Темп приросту, %	
	2016	2017	2018	2016-2017	2017-2018	2016-2017	2017-2018
Чистий прибуток / збиток, тис.грн	-91	-29	44	62	74	-67,9	-250,9
Витрати обігу, тис.грн, у т.ч.:	1324	2825	1070	1501	-1755	113,3	-62,1
Поточні витрати, тис.грн	5560	8121	4230	2562	-3891	46,1	-47,9
<i>Показники рентабельності, %:</i>							
Рентабельність (збитковість) поточних витрат	-1,6	-0,4	1,0	1,3	1,4	-	-
Рентабельність (збитковість) витрат обігу	-6,9	-1,0	4,1	5,9	5,2	-	-

Збитковість поточних витрат у 2016 році становила -1,6 %, в наступному 2017 році збитковість поточних витрат знизилась до 0,4 %, а у 2018 році спостерігалось досягнення рентабельності поточних витрат до 1,0%. Аналогічну тенденцію в динаміці мали показники рентабельності/збитковості витрат обігу. У 2018 році темпи зростання прибутку були суттєво вищими порівняно з темпами збільшення поточних витрат, що стало наслідком зростання показників рентабельності поточних витрат в цілому та витрат обігу зокрема.

Тепер проаналізуємо показники доходності поточних витрат підприємства та порівняємо їх з рівнем операційного доходу (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

**Динаміка показників рівня операційного доходу, доходності
поточних витрат та операційної діяльності ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ
ПОЛ»у 2016-2018 роках**

Назва показника	Роки			Абсолютний приріст, тис.грн		Темп приросту, %	
	2016	2017	2018	2016-2017	2017-2018	2016-2017	2017-2018
Товарооборот, тис.грн	5099	7492	4265	2393	-3228	46,9	-43,1
Собівартість реалізованих товарів, послуг, тис.грн	4235	5296	3160	1061	-2136	25,0	-40,3
Валовий прибуток (маржа), тис.грн	864	2196	1105	1333	-1092	154,3	-49,7
Витрати обігу (інші операційні витрати), тис.грн	1324	2825	1070	1501	-1755	113,3	-62,1
Комерційний дохід / збиток, тис.грн	-461	-629	34	-168	664	36,5	105,5
Рівень комерційного доходу, %	-9,0	-8,4	0,8	1	9	-7,1	-109,6
Рівень валового прибутку, %	20,4	41,5	35,0	21	-7	103,4	-15,7
Рівень доходності / збитковості операційної діяльності, %	-10,9	-11,9	1,1	-1	13	9,2	-109,2
Доходність витрат обігу, тис. грн	3,9	2,7	4,0	-1	1	-31,1	50,3

Як можемо бачити з табл. 2.8, упродовж 2016-2017 років значення комерційного доходу підприємства зменшилось на 168 тис.грн, в тому числі за рахунок зростання товарообороту комерційний дохід збільшувався на 2393 тис.грн, однак зростання собівартості на 1061 тис.грн та витрат обігу на 1501

вплинуло на зменшення комерційного доходу. Рівень комерційного збитку у 2017 році становив 8,4%, що на 0,6% нижче, порівняно з 2016-м роком.

Рівень валового прибутку характеризує спроможність підприємства формувати позитивну різницю (суму торговельних націнок) від реалізації, яка використовується на покриття поточних витрат. Даний показник для ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» у 2017 році зріс на 35,0%, що свідчить про зростання середнього рівня прибутковості на 1 грн собівартості реалізованих товарів підприємством.

Показник збитковості операційної діяльності у 2016 році становив - 10,9%. Даний індикатор визначає здатність ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» формування операційний фінансовий результат, що отримується вирахування поточних витрат з операційних доходів підприємства. У 2017 році значення збитковості операційної діяльності зросло на 1,0%. У цьому ж періоді спостерігається зниження доходності витрат обігу на 1,0 пункт.

У 2018 році обсяг комерційного доходу збільшився на 664 тис.грн (+105,5%), а валового прибутку – зменшився на 1092 тис.грн (-49,7%), що свідчить про зменшення середнього рівня націнки на реалізовані товари. Така ситуація була зумовлена тим, що у 2018 році підприємством ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» було активізовано збут товарних позицій, які зберігалися досить тривалий час на складі. Для цього було запроваджено акційні пропозиції, що в цілому плинуло на зменшення рівня торговельної націнки.

Рівень доходності витрат обігу 2018 році збільшився на 1 пункт або на 50,3%, що пояснювалося більш різкими темпами зменшенням їх обсягу по відношенню до темпів зниження доходів.

Надалі також варто розглянути показники оцінки ефективності управління поточними витратами (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

**Динаміка показників ефективності управління поточними
витратами ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» у 2016-2018 рр.**

Показники	Умовні позначення	Роки			Абсолютний приріст, тис.грн		Темп приросту, %	
		2016	2017	2018	2016- 2017	2017- 2018	2016- 2017	2017- 2018
Витрато- місткість товарообороту, грн поточних витрат на 1 грн товарообороту	$BB = TO / BO$	1,09	1,08	0,99	-0,01	-0,09	-0,6	-8,5
Доходність поточних витрат, грн товарообороту на 1 грн поточних витрат	$D = KD / BO$	0,92	0,92	1,01	0,01	0,09	0,6	9,3
Рівень доходності / збитковості поточних витрат за показником комерційного доходу, %	$D_{kd} = KD / ПВ * 100\%$	-8,3	-7,7	0,8	0,5	8,6	-	-

Як можемо бачити з даних, наведених у табл. 2.9, рівень доходності поточних витрат у 2017 році порівняно з 2016-м роком збільшився на 0,01 пункти або на 0,6%, що було спричинено зростанням обсягу товарообороту та зниженням в складі поточних витрат їх постійної частини. Показник витратомісткості товарообороту у цьому періоді зменшився на 0,01 пункт або на 0,6%.

Показник рівня доходності поточних витрат за комерційним доходом у 2017 році збільшився на 0,6%, що в значній мірі було спричинене зростанням рівня середньої торговельної націнки по підприємству.

Рівень доходності поточних витрат у 2018 році порівняно з 2017-м роком збільшився на 0,09 пункти або на 9,3%, що було спричинено зниженням в складі поточних витрат їх постійної частини. Показник

витратомісткості товарообороту у цьому періоді зменшився на 0,09 пункти або на 8,5%. Показник рівня збитковості поточних витрат за комерційним доходом у 2018 році скоротився на 0,5%, що дає підстави зробити висновок про зниження операційного збитку від торговельної діяльності у цьому періоді.

Таким чином, можемо зробити висновок про те, що у 2016-2017 рр. підприємство неефективно формувало поточні витрати, що було зумовлено збитками від основної операційної діяльності. У 2018 році ефективність управління поточними витратами зросла, що пояснюється результати впливу ряду економічних показників. В цілому варто зробити висновок про те, що у 2017 році, не зважаючи на зростання товарообороту, обсяг витрат обігу залишався дуже суттєвим, внаслідок чого підприємство мало від'ємне значення комерційного доходу. Рівень доходності поточних витрат у 2017 році порівняно з 2016-м роком збільшився на 0,01 пункти або на 0,6%, що було спричинено зростанням обсягу товарообороту та зниженням в складі поточних витрат їх постійної частини. Показник витратомісткості товарообороту у цьому періоді зменшився на 0,01 пункт або на 0,6%. У 2018 році, поряд із зниженням товарообороту, обсяг поточних витрат та витрат обігу, зокрема, скорочувався більш стрімкими темпами, що вплинуло на незначне зростання відносної ефективності управління поточними витратами. Як наслідок, у 2018 році підприємством було отримано позитивний фінансовий результат.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПОТОЧНИМИ ВИТРАТАМИ ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ»

З метою оптимізації управління поточними витратами доцільним є удосконалення логістичних процесів на підприємстві на основі використання спеціалізованих логістичних систем.

Провівши аналіз розвитку сучасних логістичних систем, а також враховуючи специфіку діяльності ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» (транспортні процеси присутні лише на складі, а доставку та вивіз товарів виконує транспортна фірма), було обрано оптимальний варіант програмного забезпечення – логістичної системи «Ахарта 3.0».

Основна ідея логістичної системи «Ахарта 3.0» – це формування автоматизованої логістичної системи приймання, обліку, систематизації та обробки інформації, що надходить від постачальників та клієнтів підприємства, автоматизація транспортних процесів на складах підприємства.

Транспортні процеси, що відбуваються на підприємстві ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» повинні мати організаційну спрямованість свого розвитку.

Реалізація логістичної системи «Ахарта 3.0» передбачає підвищення ефективності організації основних транспортних процесів, та запровадження нових, особливості яких ми розглянемо.

Проект «Ахарта 3.0» дозволить ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» розширити можливості внутрішньої логістики між складами та виробничими підрозділами, підвищити ефективність організації транспортування готової продукції до покупців, а саме:

- система забезпечить централізоване управління складом;
- значно підвищиться мобільність на реагування запитів покупців у поповненні запасів;

- підвищиться ефективність управління системами замовлення, поставки продукції;
- автоматизація управлінського обліку транспортних процесів на підприємстві.

Організаційні процеси стосуються всіх трьох підсистем (рис. 3.1).

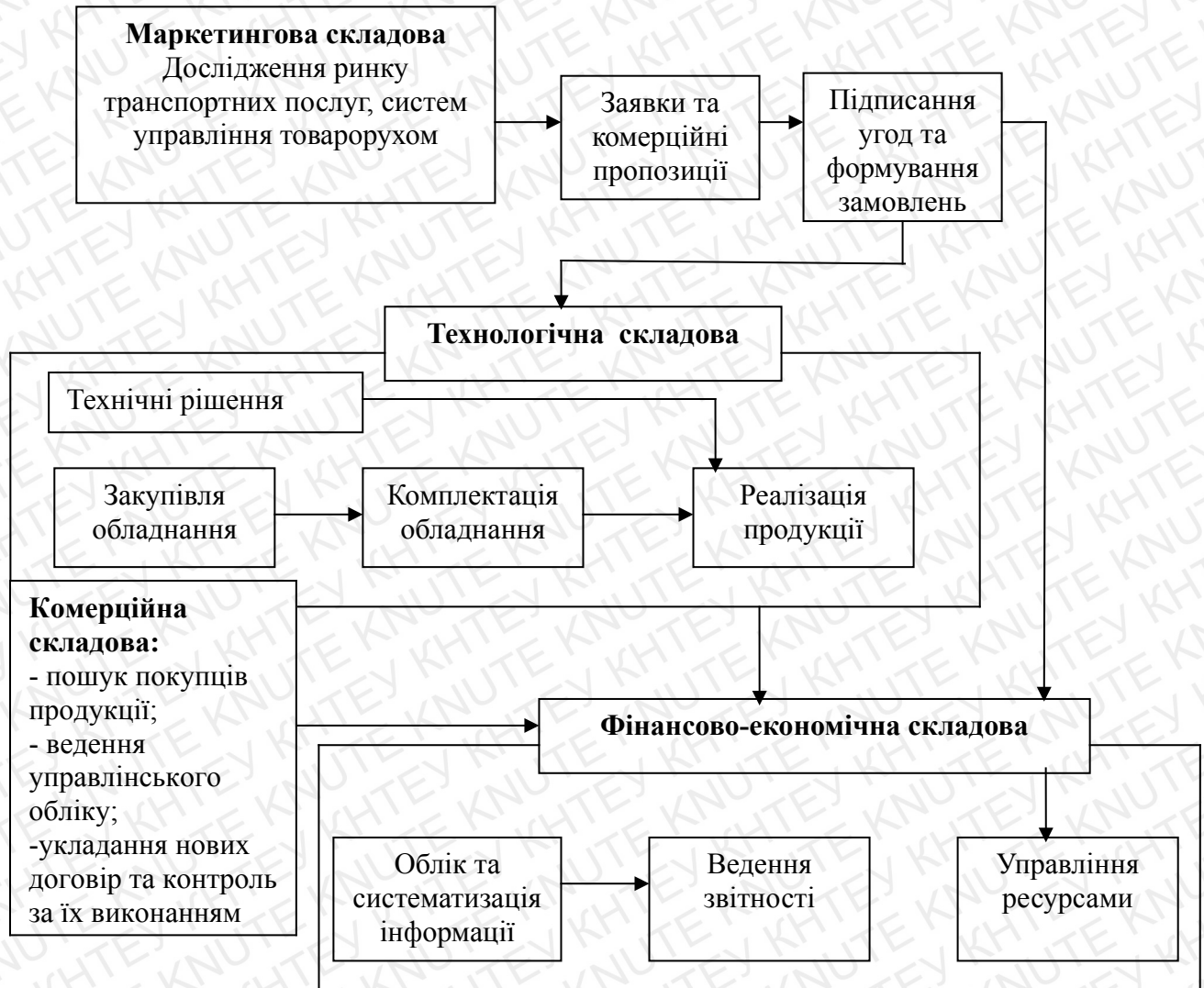

Рис. 3.1. Схема логістичних потоків ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ»

Цілями впровадження нової логістичної системи «Ахарта 3.0» є:

- 1) досягнення логістичної ефективності, що вплине на скорочення поточних витрат підприємства;
- 2) збільшення прибутку від використання наявних ресурсів і від задоволення існуючого або потенційного попиту на товари, які реалізовує

підприємство за рахунок підвищення рівня технологічності управління та якості прийнятих рішень;

3) зростання гнучкості управління поточними витратами, що також забезпечить їх економію.

Всю систему інформаційних, матеріальних та фінансових логістичних потоків, що відбуваються в окремих підрозділах ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ», можна виділити три підсистеми: маркетингова, технологічна та фінансово–економічна.

Системне управління логістичного забезпечення «Ахарта 3.0» полягає в удосконаленні управління логістичними потоками та транспортними процесами ТОВ «Гіпермаркет Пол». На рис. 3.2 наведено логічну схему проекту Ахарта 3.0.

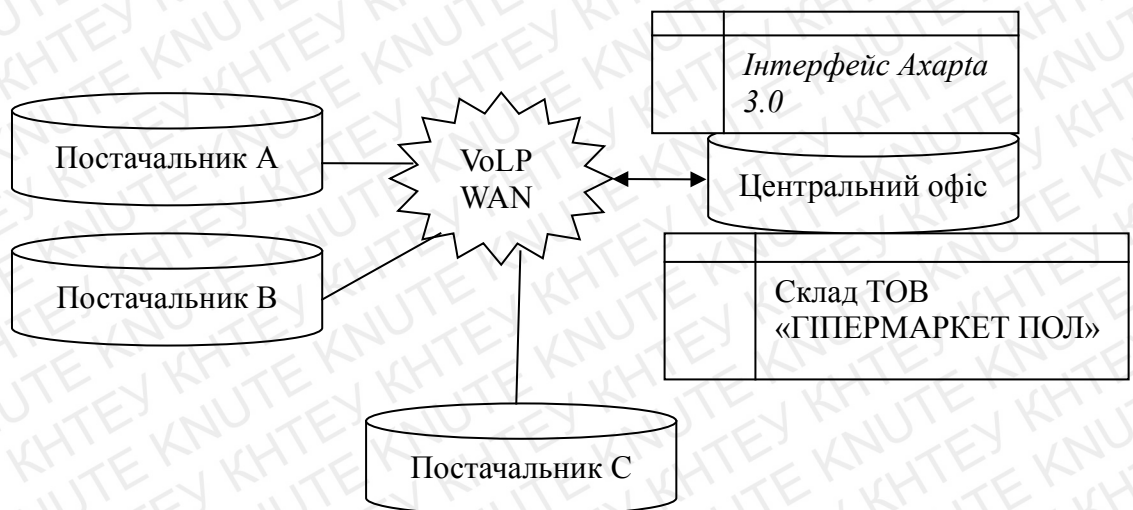

Рис. 3.2. Структурна схема інформаційної системи Ахарта 3.0 для ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ»

Відповідно до наведеної схеми, вся інформація стосовно переміщення товарів, їх відвантаження на склади покупців, а також закупівля товарних запасів у постачальників, будуть відображатися в центральному офісі за допомогою технології VOLPWAN (пакетна технологія передавання даних).

Орієнтовно укрупнений графік реалізації заходів щодо оптимізації поточних витрат за рахунок впровадження логістичного інформаційного забезпечення «Ахарта 3.0» виглядає наступним чином (табл. 3.1)

Таблиця 3.1

**Бюджет витрат з реалізації інформаційної системи (Ахарта 3.0) ТОВ
«ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ»**

№	Стаття витрат	Вартість, тис. грн	Період здійснення			
			Січень 2020	Лютий 2020	Березень 2020	Квітень- Липень 2020
1	Закпуівля серверного обладнання для розгортання системи	27				
2	Придбання виділених каналів для передачі зашифрованих протоколів даних	97				
3	Навчання персоналу роботі з новою системою	56				
4	Адаптація нової системи до організації фіннасового та управлінського обліку	77				
5	Монтаж датчиків навігації на транспорт	21				
6	Інші витрати, пов'язані із залученням сторонніх організацій для налаштування системи	50				
Всього		328				

Отже, загальна потреба в інвестиційних ресурсах на 2020 рік для реалізації заходів по вдосконаленню інформаційної логістичної системи ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» на базі впровадження «Ахарта 3.0» складе 328 тис. грн.

Графік фінансування витрат по проекту впровадження «Ахарта 3.0» є наступним (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

План-графік фінансування витрат по проекту „Ахарта 3.0”**ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ»**

№	Витрати	Січень 2020	Лютий 2020	Березень 2020	Квітень- Липень 2020	Разом
1	Придбання серверного обладнання для розгортання системи	27				27
2	Придбання виділених каналів для передачі зашифрованих протоколів даних	45	52			97
3	Навчання персоналу роботі з новою системою	23	21	12		56
4	Адаптація нової системи до організації фінансового та управлінського обліку	77				77
5	Монтаж датчиків навігації на транспорт			10	11	21
6	Інші витрати, пов'язані із залученням сторонніх організацій для налаштування системи			50		50
Всього		172	73	72	11	328

Таким чином, наявна на ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» логістична інформаційна система, особливо за умови відкриття нових торговельних точок та зростання збутової мережі, здатна задовольнити запити запланованих організаційних перетворень.

Реалізація логістичної системи «Ахарта 3.0» передбачає підвищення ефективності організації основних транспортних процесів та запровадження нових, розробку системи управління та її апаратне забезпечення (придбання офісної техніки, програм), технологічну складову для складання (роботи по монтажу та заміні елементів обладнання, позапланові ремонти супутникової системи, ремонт приміщень), ресурсне забезпечення (обладнання та оновлення його елементів) системи.

Удосконалення управління поточними витратами підприємства ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» також є можливим за рахунок використання

сучасних інформаційних технологій їх аналізу. Це дає можливість здійснювати точне виявлення основних факторів, що вплинули на зміну поточних витрат, а також спрогнозувати оптимальні їх обсяги.

Наявність потужних, надійних і, разом з тим, простих в експлуатації програмних продуктів статистичного аналізу звільняє аналітика від рутинних операцій, розширює сферу застосування економетричних методів у процедурі проведення економічного аналізу, сприяє появі якісно нових можливостей моделювання даних.

Сучасний ринок програмних продуктів пропонує різноманітні пакети програм для статистичної обробки даних. Для удосконалення аналізу поточних витрат досліджуваного підприємства ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» можна запропонувати такі види програмних продуктів:

Таблиця 3.3

Альтернативні варіанти програмного забезпечення для аналізу операційних витрат ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» [27]

Назва пакета програм	Можливість використання для аналізу поточних витрат
1	2
1. BMDP (Statistical Software):	Багатофакторна лінійна регресія. Ступенева регресія. Всі можливі підмножини регресії. Поліноміальна регресія. Ступенева логістична регресія. Дисперсійний та коваріаційний аналіз
2. STATGRAPHICS (Statistical Graphics System):	Проста регресія. Аналіз часових рядів. Багатофакторна лінійна та нелінійна регресія. Авторегресійні моделі
3. SAS (Analysis System):	Лінійна регресія. Нелінійна регресія. RSQUARE-регресія. Ступенева регресія. Дисперсійний аналіз
4. SPSS (Statistical Package for the Social Sciences):	Багатофакторний регресійний аналіз. Процедура LOGLINEAR для “фіктивних” змінних. Дисперсійний аналіз. Двовимірні графіки та діаграми розсіювання
5. EViews (Econometric Views):	Проста лінійна регресія. Багатофакторна регресія. Нелінійна регресія. Симультаційні моделі. LİMMA-моделі

Продовження табл. 3.3

1	2
6. RATS:	Метод найменших квадратів. Ймовірності та логістичні моделі. Двокроковий метод найменших квадратів. Зважений метод найменших квадратів. Інструментальні змінні. Критерій Кочрена-Оркатта. Поліноміальні розподілені лаги
7. MicroTSP:	Проста регресія. Регресія часових рядів. Прогнозування; Авторегресивні моделі та моделі ковзного середнього. Одночасні (симультаивні) та імітаційні моделі. Використання електронних таблиць у поєднанні з MicroTSP. Логістичні та ймовірнісні моделі.
8. Minitab 15:	Проста регресія. Регресія часових рядів. Прогнозування. Моделі ковзного середнього. Імітаційні моделі
10. SYSTAT:	Ділова графіка. Параметричні тести (критерії Стюдента, Фішера, гістограма). Непараметричні тести (х/-квадрат, знаків, серій, Вілкоксона, Колмогорова-Смірнова, кореляція Спірмана); Категоріальний аналіз (кростабуляція, х/-квадрат оцінка, коефіцієнти узгодження). Дисперсійний аналіз (одно-, дво-, багатофакторний). Регресійний аналіз (проста регресія, множинна регресія, покрокова регресія, нелінійна регресія). Аналіз часових рядів (згладжування, фільтрація, автокореляція, кроскореляція, спектральний, АШМА-моделі). Багатовимірні методи (кореляція (коваріація), кластерний аналіз, факторний аналіз)

Вищенаведені програмні продукти можуть забезпечити для ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» обробку інформації найбільш поширеними методами математичного програмування, розв'язанням диференціальних рівнянь, імітаційним моделюванням, незалежно від предметної області і функцій інформаційних систем [27]. Перевагою використання для ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» саме статистичних програмних продуктів є можливість формувати сценарії та поведінкові моделі бюджетних процесів, що особливо важливо для оптимізації операційних витрат.

Також, незважаючи на їхню широку функціональність, враховуючи неповноту фінансової звітності сучасних підприємств, вони не завжди зможуть дати об'єктивну оцінку фінансових показників діяльності.

Обґрунтування можливого обсягу та структури поточних витрат передбачає визначення:

- планового загального обсягу поточних витрат виходячи з поточних тенденцій розвитку підприємства;
- визначення окремих елементів поточних витрат виходячи з їх економічної доцільності в плановому періоді на основі запропонованих заходів щодо їх оптимізації.

Визначення планового обсягу поточних витрат можливе при використанні двох наступних методів:

- економіко-статистичний метод;
- факторно-аналітичний метод;

Визначимо планові обсяги поточних витрат кожним з перелічених методів, але для цього спрогнозуємо спочатку обсяги доходу.

Планування чистого доходу будемо здійснювати виходячи з перспективи його зростання у 2019-2020 рр. на основі економіко-статистичного та факторного аналітичного методу.

Плановий темп росту чистого доходу за економіко-статистичним методом ми визначимо виходячи з середнього темпу зростання чистих доходів у 2016-2018 рр. (становить 0,91 пункти). Результати прогнозування чистого доходу за економіко-статистичним методом наведено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Результати прогнозування чистого доходу за економіко-статистичним методом ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» на 2019-2020 рр.

Показники	Період, рр.			Середньо-річний темп росту	Прогноз на 2019 рік, тис. грн	Прогноз на 2020 рік, тис. грн
	2016	2017	2018			
Чистий дохід, тис. грн	5 099	7 492	4 265	0,91	3900	3567

Для визначення прогнозного чистого доходу за факторно-аналітичним методом необхідно врахувати темпу росту ринку підлогових покриттів у 2019-2020 рр. – 1,03 (з даних Державної служби статистики України).

Результати прогнозування чистого доходу за факторно-аналітичним методом наведено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Результати прогнозування чистого доходу за факторно-аналітичним методом ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» на 2019-2020 рр.

Показники	Період, рр.			Середньо-річний темп росту	Прогноз на 2019 рік	Прогноз на 2020 рік
	2016	2017	2018			
Чистий дохід, тис. грн	5099	7492	4265	0,91	2856	2612
Обсяг ринку підлогових покриттів, тис.грн	2235141	2262186	2375296	1,03	2446554	2519951
Коефіцієнт еластичності, %	-	-	-	-0,36	-	-

Наведемо результати прогнозування чистого доходу кожним методом та визначимо результат зваженого прогнозу з урахуванням того, що рівень значущості кожного варіанту прогнозування становить по 0,5 пункти (табл. 3.6):

Таблиця 3.6

Прогнозування обсягу чистого доходу ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» різними методами

Методи	Рівень значущості варіанту прогнозу, пунктів	2019 рік, тис.грн	2020 рік, тис.грн
Економіко-статистичний	0,5	3900	3567
Факторно-аналітичний	0,5	2856	2612
Зважений прогноз	-	3378	3089

Таким чином, зважений прогноз обсягу чистого доходу у 2019 році складе 3378 тис.грн, у 2020 році – 3089 тис.грн.

Тепер визначаємо прогнозні обсяги поточних витрат.

1. Економіко-статистичний метод

На основі даного методу визначають середньорічні темпи росту кожної зі статей поточних витрат, після чого ми визначаємо їх плановий обсяг на основі екстраполяції:

Таблиця 3.7

Прогнозування обсягу поточних витрат ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» економіко-статистичним методом

Показники	Період, рр.			Середньо-річний темп росту	Прогноз з на 2019 рік	Прогноз на 2020 рік
	2016	2017	2018			
Собівартість реалізованих товарів, тис.грн	4235	5296	3160	0,86	2730	2358
Витрати обігу (інші операційні витрати), тис.грн	1324	2825	1070	0,90	962	865
Разом, тис.грн	5560	8121	4230	-	3692	3223

Як бачимо з результатів проведених розрахунків, прогнозний обсяг поточних витрат, визначений техніко-економічним методом, у 2019 році складе 3692 тис.грн, у 2020 році – 3223 тис.грн.

2. Факторно-аналітичний метод

Прогнозування поточних витрат за допомогою факторно-аналітичного методу здійснюється виходячи з фактичних значень рівня кожної статті поточних витрат в обсягах доходу. Потім ці фактори екстраполюються на прогнозний показник доходу.

Таблиця 3.8

**Прогнозування обсягу поточних витрат ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ
ПОЛ» факторно-аналітичним методом**

Показники	Період, рр.			Середній рівень у доходах	Прогноз на 2019 рік	Прогноз на 2020 рік
	2016	2017	2018			
Чистий дохід, тис.грн	5 099	7 492	4 265	-	3378	3089
Собівартість реалізованих товарів, тис.грн	4235	5296	3160	0,753	2543	2326
Витрати обігу (інші операційні витрати), тис.грн	1324	2825	1070	0,310	1046	957
Разом, тис.грн	5560	8121	4230	-	3589	3283

Як бачимо з результатів проведених розрахунків, прогнозний обсяг поточних витрат, визначений факторно-аналітичним методом, у 2019 році складе 3589 тис.грн, у 2020 році – 3283 тис.грн.

Таким чином, наведемо результати планування поточних витрат кожним методом та визначимо результат зваженого прогнозу з урахуванням того, що рівень значущості кожного варіанту прогнозування становить по 0,5 пункти (табл. 3.9):

Таблиця 3.9

**Прогнозування обсягу поточних витрат ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ
ПОЛ» різними методами**

Методи	Рівень значущості варіанту прогнозу, пунктів	2019 рік, тис.грн	2020 рік, тис.грн
Техніко-економічний	0,5	3692	3223
Факторно-аналітичний	0,5	3589	3283
Зважений прогноз	-	3640	3253

Таким чином, зважений прогноз обсягу поточних витрат у 2019 році складе 3640 тис.грн, у 2020 році – 3253 тис.грн.

Спрогнозуємо загальні показники обсягів доходів, витрат та прибутку підприємства (Форма 2) на 2019-2020 роки (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

**Планування Звіту про фінансові результати ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ
ПОЛ» на 2019-2020 рр.**

Показники	Періоди			Прогноз, виходячи з ретроспективних тенденцій		
	2016	2017	2018	Алгоритм розрахунку прогнозного значення	2019*	2020**
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	5 099	7 492	4 265	ЧД, табл. 3.6	3 378	3 089
Інші операційні доходи	324	595	20	ІОД та ІД, не можемо спрогнозувати зміну, на рівні 2018 р.	19,5	19,5
Інші доходи	45	5	-		-	-
Разом доходи	5 468	8 092	4 284	$Д = ЧД + ІОД + ІД$	3 397	3 109
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	4 235	5 296	3 160	визначаємо на основі середнього рівня у доходах	2503	2289
Інші операційні витрати	1 324	2 825	1 070		848	775
Інші витрати	-	-	-	не прогнозуємо	-	-
Разом витрати	5 560	8 121	4 230	$ПВ = СВ + ІОВ + ІВ$	3 351	3 064
Фінансовий результат до оподаткування	-91	-29	54	$ФР = Д - ПВ$	47	44
Податок на прибуток	-	-	10	за ставкою 18%	8	8
Чистий прибуток (збиток)	-91	-29	44	$ЧП = ФР * (1 - 18\%)$	38	36

Таким чином, у 2019 році за умови відсутності перспективних змін на підприємстві прогнозується формування чистого прибутку в обсязі 38 тис.грн, у 2020 році чистий прибуток підприємства може скласти 36 тис.грн.

Формування фінансового результату буде зумовлене як збільшенням витрат, так і тенденціями у прогностичній зміні доходів підприємства.

Надалі визначимо планову Форму 2 з урахуванням заходів удосконалення управління поточними витратами. Загальний бюджет інвестицій у покращення інформаційної інфраструктури з управління поточними витратами складе у 2020 році 328 тис.грн. При цьому, на думку комерційного директора, обсяг поточних витрат за рахунок впровадження нової інформаційної системи управління логістичними потоками може скоротитися на 20%, а обсяг доходів (внаслідок можливості впровадження механізму операційного контролінгу бізнес-процесів з використанням Ахарта) може потенційно зрости до 30%. Таке зростання обсягу товарообороту. Результати прогнозування Форми 2 з урахуванням оптимізації поточних витрат наведено у табл. 3.11.

Таблиця 3.11

**Планування Звіту про фінансові результати ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ
ПОЛ» на 2019-2020 рр. (перспективний прогноз)**

Показники	Періоди			Прогноз, виходячи з ретроспективних тенденцій		
	2016	2017	2018	Алгоритм розрахунку прогностичного значення	2019*	2020**
1	2	3	4	5	6	7
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	5 099	7 492	4 265	ЧД, табл. 3.6 + додатковий приріст 30% у 2020 р.	3 378	4 016
Інші операційні доходи	324	595	20	ІОД та ІД, не можемо спрогнозувати зміну, на рівні 2018 р.	19,5	19,5
Інші доходи	45	5	-		-	-
Разом доходи	5 468	8 092	4 284	Д = ЧД + ІОД + ІД	3 397	4 035

Продовження табл. 3.11

1	2	3	4	5	6	7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	4 235	5 296	3 160	визначаєм на основі середнього рівня у доходах + додаткове скорочення на 20% у 2020 р.	2503	1831
Інші операційні витрати	1 324	2 825	1 070		848	806
Витрати на реалізацію заходів	-	-	-	не прогнозуємо	-	328
Разом витрати	5 560	8 121	4 230	$ПВ = СВ + IOB + IB$	3 351	2 965
Фінансовий результат до оподаткування	-91	-29	54	$ФР = Д - ПВ$	47	1 070
Податок на прибуток	-	-	10	беремо за ставкою 18%	8	193
Чистий прибуток (збиток)	-91	-29	44	$ЧП = ФР * (1 - 18\%)$	38	877

Таким чином, у результаті впровадження пропозицій щодо удосконалення управління поточними витратами прогнозується збільшення чистого фінансового результату у 2020 році на 841 тис.грн (рис. 3.1)

Рис. 3.1. Оцінка економічного ефекту від впровадження заходів з удосконалення управління поточними витратами

Отже, з метою удосконалення управління поточними витратами запропоновано впровадження нової логістичної системи управління «Ахарта 3.0», яка дозволить підвищити ефективність управління транспортними процесами як всередині мережі підприємства, так і в процесах доставки продукції покупцям.

Було визначено загальну потребу в інвестиційних ресурсах на 2020 рік для реалізації заходів по вдосконаленню інформаційної логістичної системи ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» на базі впровадження «Ахарта 3.0» складатиме 328 тис.грн.

Було здійснено прогнозування поточних витрат на 2019-2020 рр. Прогнозний обсяг поточних витрат, визначений техніко-економічним методом, у 2019 році складе 3692 тис.грн, у 2020 році – 3223 тис.грн. У 2019 році за умови відсутності перспективних змін на підприємстві прогнозується формування чистого прибутку в обсязі 38 тис.грн, у 2020 році чистий прибуток підприємства може скласти 36 тис.грн. Формування фінансового результату буде зумовлене як збільшенням витрат, так і тенденціями у прогнозній зміні доходів підприємства. Економічний ефект від впровадження заходів з удосконалення управління поточними витратами складе у 2020 році 841 тис.грн.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отже, за результатами проведеного дослідження можемо сформулювати такі висновки і пропозиції:

Поточні витрати – це вартісне вираження ресурсів, які спрямовані на забезпечення безперебійного процесу господарської діяльності підприємства, що передбачає отримання в майбутньому відповідних економічних результатів та задоволення соціально-економічних інтересів власника і персоналу. Система управління поточними витратами включає чотири основні елементи – аналіз, планування, контроль та оптимізацію. Планування та аналіз знаходяться в нерозривній єдності. Однак, планування додатково має використовувати інформацію від блоку оптимізації витрат, шляхом врахування пропозицій у плановому їх обсязі та структурі.

Поточні витрати впродовж 2016–2017 рр. зросли на 2562 тис.грн (+46,1%), а витрати обігу підприємства за цей період зросли на 1501 тис.грн (+113,3%). Питома вага витрат обігу в структурі поточних витрат впродовж 2016–2017 рр. зросла на 11,0% – з 23,8% до 34,8%. Впродовж 2017–2018 рр. обсяг витрат обігу підприємства зменшився на 1755 тис.грн (-62,17%), а обсяг поточних витрат - на 3891 тис.грн (-47,9%). Зниження обсягу витрат обігу разом зі зменшенням поточних витрат спричинено тим, що у 2018 році відбулося зниження обсягу господарської діяльності. Питома вага витрат обігу в структурі поточних витрат підприємства у 2018 році становила 25,3%, що на 9,5% менше, ніж у попередньому році. У структурі поточних витрат переважає частка умовно-змінних витрат. На цю категорію поточних витрат у 2016 році припадало 76,2%, у 2017 році – 65,2%, у 2018 році – 74,7%. Позитивна динаміка частки умовно-змінних витрат підприємства в загальній структурі витрат свідчить про збільшення рівня участі основної операційної діяльності ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» у формуванні результатів від продажу товарів.

На обсяг поточних витрат досліджуваного підприємства змінювався під впливом ряду внутрішніх та зовнішніх факторів. Вплив політичного чинника є досить нерівномірним. У період з 2014 по 2015 рр. він досить сильно гальмував зростання обсягу діяльності підприємства, що відповідним чином також впливав і на динаміку поточних витрат. Дестабілізація економічної ситуації в країні за 2014-2015 рр. призвела до уповільнення темпів зростання доходів та поточних витрат. Демографічний фактор виявляє прямий негативний вплив на як діяльність підприємства, так і на динаміку поточних витрат. Науково-технічний фактор в цілому позитивно впливає на скорочення поточних витрат, що пояснюється постійною зміною технологій та параметрів якості підлогових покриттів. Було досліджено вплив внутрішніх чинників на обсяги поточних витрат, а саме – розміру торговельної площі та продуктивності її використання, чисельності персоналу та продуктивності його праці (виробітку). Можна зробити висновок про те, що скорочення чисельності персоналу призводило до зменшення поточних витрат, а зростання торговельної площі призводило до збільшення обсягів поточних витрат. Однак, головним чинником, від якого залежали поточні витрати, був попит покупців, який виражався у зниженні товарообороту в 2018 році, що вплинув на зниження обсягу поточних витрат в цьому періоді.

У 2016-2017 рр. підприємство неефективно формувало поточні витрати, що було зумовлено збитками від основної операційної діяльності. У 2018 році ефективність управління поточними витратами зросла, що пояснюється результатами впливу ряду економічних показників. В цілому варто зробити висновок про те, що у 2017 році, не зважаючи на зростання товарообороту, обсяг витрат обігу залишався дуже суттєвим, внаслідок чого підприємство мало від'ємне значення комерційного доходу. Рівень доходності поточних витрат у 2017 році порівняно з 2016-м роком збільшився на 0,01 пункти або на 0,6%, що було спричинено зростанням обсягу товарообороту та зниженням в складі поточних витрат їх постійної частини. Показник

витратомісткості товарообороту у цьому періоді зменшився на 0,01 пункт або на 0,6%. У 2018 році, поряд із зниженням товарообороту, обсяг поточних витрат та витрат обігу, зокрема, скорочувався більш стрімкими темпами, що вплинуло на незначне зростання відносної ефективності управління поточними витратами. Як наслідок, у 2018 році підприємством було отримано позитивний фінансовий результат.

З метою удосконалення управління поточними витратами запропоновано впровадження нової логістичної системи управління «Ахарт 3.0», яка дозволить підвищити ефективність управління транспортними процесами як всередині мережі підприємства, так і в процесах доставки продукції покупцям. Було визначено загальну потребу в інвестиційних ресурсах на 2020 рік для реалізації заходів по вдосконаленню інформаційної логістичної системи ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» на базі впровадження «Ахарт 3.0» складе 328 тис.грн. Було здійснено прогнозування поточних витрат на 2019-2020 рр. Прогнозний обсяг поточних витрат, визначений техніко-економічним методом, у 2019 році складе 3692 тис.грн, у 2020 році – 3223 тис.грн. У 2019 році за умови відсутності перспективних змін на підприємстві прогнозується формування чистого прибутку в обсязі 38 тис.грн, у 2020 році чистий прибуток підприємства може скласти 36 тис.грн. Формування фінансового результату буде зумовлене як збільшенням витрат, так і тенденціями у прогнозній зміні доходів підприємства. Економічний ефект від впровадження заходів з удосконалення управління поточними витратами складе у 2020 році 841 тис.грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базілінська О. А. Фінансовий аналіз: теорія та практика / О. А. Базілінська., 2013. – 85 с.
2. Барабаш Н. С. Алгоритмізація комплексного аналізу діяльності підприємства торгівлі за критеріями якості його менеджменту / Н. С. Барабаш, М. О. Никонович, А. О. Міщенко // Проблеми і перспективи економіки та упр. - 2016. - № 3. - С. 107-112.
3. Басов М.Г. Внутрішній контроль діяльності підприємств / М.Г. Басов // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції, 2013 - №3. – С. 110-113.
4. Батракова Т. І. Управління ефективністю діяльності підприємств – запорука його успішного функціонування / Тетяна Іванівна Батракова // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 19. – №2. – С. 13-19.
5. Безпарточний М.Г. Ефективність роботи підприємств / М.Г. Безпарточний // Вісник Полтавського університету економіки та торгівлі, 2014 [електронний ресурс] – режим доступу: http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/2190/1/stattya_Bezpartochnyi.pdf
6. Бланк І.О. та ін. Управління фінансами підприємств : підручник / І.О. Бланк, Г.В. Ситник. –К. : КНТЕУ, 2006. – 780 с.
7. Бланк І.О. та ін. Фінансове забезпечення розвитку підприємств: підручник / І.О. Бланк, Г.В. Ситник. –К. : КНТЕУ, 2011. – 344 с.
8. Богацька Н.М. та ін. Умови розвитку підприємства в сучасному ринковому середовищі / Богацька Н.М., Кохан А.В., Майданюк Я.Л. // Економіка, 2015. - №10. – [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Economics/10_53371.doc.htm

9. Вишневська О.М. Ресурсний потенціал підприємництва / О.М. Вишневська // Економіка АПК, 2016. - № 12. - С. 32 - 37.
10. Гонтарева І. В. Ендогенні фактори ефективності розвитку підприємства / І. В. Гонтарева // Оралдин гилим жаршиси: науково-теоретичний і практичний журнал. Сер. Економічні науки. – Уральськ: Уралнаучкнига, 2016. - № 10 (46). – С. 76-8
11. Гопкало О.І. Механізм управління ресурсним потенціалом підприємства: принципи, цілі, задачі / О.І. Гопкало [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://eaf.nmu.org.ua>
12. Господарський кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
13. Грещак М. Г. Внутрішній організаційно-економічний механізм підприємства / М. Г. Грещак, О. М. Гребешкова, О. С. Коцюба; за ред. М. Г. Грещака. – К. : КНЕУ, 2016. – 228 с.
14. Грішнова О.А., Василик О.В. Механізм ефективного розвитку підприємства / Грішнова О.А., Василик О.В. //Вісник Прикарпатського університету. Економіка. – 2017. – Вип. 6. – С. 22–27.
15. Гуменюк В. Я. Механізми ринкового господарювання: галузеві особливості : Моногр. / В. Я. Гуменюк, Б. О. Король, Р. М. Костюкевич, Н. О. Мазур, Г. Ю. Міщук; ред.: В. Я. Гуменюк; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. - Рівне : НУВГП, 2015. - 282 с.
16. Гуменюк М.М. Основні фактори економічної ефективності сільськогосподарських підприємств регіону / М.М. Гуменюк [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.2/119.pdf>
17. Данильченко В.О. Вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на ефективність фінансово-економічної діяльності підприємств гуртової торгівлі / В.О. Данильченко // Актуальні проблеми економіки, 2015. - №1(127). – С. 133-143

18. Демченко Т. А. Економічний аналіз в системі управління акціонерним товариством / Т. А. Демченко // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства, 2013. - № 50. - С. 29-33.
19. Денисенко М. П. Економіка підприємства: пошук шляхів розвитку / М. П. Денисенко. – К. : МАУП, 2016. – 80 с.
20. Довгаль Н.С. Ресурсний потенціал підприємства: теоретичні основи / Н.С. Довгаль // Науково-технічна інформація, 2017. - № 1. - С. 42 - 45.
21. Довгань Л.Є. Формування механізму розвитку ефективного управління підприємством / Л.Є. Довгань, Г.О. Дудукало // Національний технічний університет України «КПІ». – 2015. - №2. – С. 134-141
22. Журавльова Ю.Ю. Вплив економічних факторів на платоспроможність підприємств // Фінансові відносини: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції “Наука і освіта 2005” (7-21 лютого 2016 р.). – Том 73. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2016. – С. 42-43.
23. Іванов І.В. Особливості менеджменту в торгівлі / І.В. Іванов. - К.: КНЕУ, 2015. – 422с.
24. Ільницька Г. Я. Формування фінансово-економічного механізму управління підприємством / Г. Я. Ільницька // Науковий вісник. Український державний лісотехнічний університет: Збірник науково-технічних праць. – 2013. – Вип. 14.7. – С. 291–294.
25. Іщук О. Управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства / О. Іщук // Науковий блог, 2015. -№2. - [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://naub.oa.edu.ua/2015/>
26. Косова Т.Д. Фінансовий аналіз / Т.Д. Косова, І.В. Сіменко та ін. - К., Центр учбової літератури, 2013 - 440 с.
27. Караєва Н. В. Характеристика можливостей комп'ютерних систем і програмних засобів для економіко-екологічного аналізу господарської діяльності [Електронний ресурс] / Н. В. Караєва // Глобальні та національні

проблеми економіки, 2017. – № 14. – [Електронний ресурс] –режим доступу: <http://globalnational.in.ua/issue-14-2016>.

28. Кочкіна Н., та ін. Оцінка ефективності стратегії блакитного океану для виноробної галузі України / Н.Кочкіна, І. Медведєва // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2015. - №8. - [Електронний ресурс] –режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/1/ekonomika/articles/kochkina-n-medvedeva-i-assessment-of-the-effectiveness-of-the-blue-ocean-strat_24654.pdf

29. Крейдич І.М. та ін. Умови забезпечення платоспроможності підприємств у контексті їх фінансової безпеки / І.М. Крейдич, О.С. Наконечна // Економічна наука, 2016. - №8. – С. 95-103

30. Кривов'язюк І. В. Сутність та класифікаційні підходи до видової характеристики прибутку підприємства / І. В. Кривов'язюк, Р. М. Стрільчук // Економічний форум. - 2016. - № 4. - С. 150-157. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2016_4_23.

31. Крічевець К.О. Теоретичні основи контролінгу грошових потоків підприємства / К.О. Крічевець // Наука молода. – Т., 2012. – Вип. 8. – С.172–175.

32. Круш П. В. Внутрішній організаційно-економічний механізм підприємства / П. В. Круш, С. О. Тульчинська, Р. В. Тульчинський, С. О. Кириченко, О. В. Кривда, О. П. Кавтиш. – К. : Центр учбової літератури, 2015. – 206 с.

33. Кубишина Н.С., та ін. Побудова алгоритму пошуку та освоєння ринкових ніш вітчизняними підприємствами / Н.С. Кубишина, О.Ю. Цапук // Вісник НТУ, 2015. - №7. – [Електронний ресурс] –режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Evkpi/2011/7Mark/65.pdf

34. Кузьмін О. Є. Секторна модель розвитку національного господарства України в умовах постіндустріального суспільства / О. Є. Кузьмін, О. В. Пирог // Бізнес Інформ. - 2013. - № 7. - С. 8-13

35. Мазаракі А. А. Виробниче підприємство: стратегія, політика, конкурентоспроможність : монографія / А. А. Мазаракі, Д. М. Пшеслінський, І. В. Смолін. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 384 с.

36. Макроекономічні показники розвитку / Офіційний сайт Державної служби статистики України – [Електронний ресурс] –режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

37. Малицький А.А. Організаційно-економічний механізм управління підприємством [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/malitskiy>.

38. Мальська М. Планування діяльності підприємств / М. Мальська, О. Бордун. - К.: "Знання", 2015. – 488 с.

39. Маркова Н.С. Формування механізму ефективного розвитку розвитком персоналу / Н.С. Маркова // Бізнес-Інформ, 2016. - №6. – С. 200-202

40. Месель-Веселяк В.Я. Аграрна реформа і організаційно-економічні трансформації у сільському господарстві: доповідь на 12-их річних зборах Всеукраїнського конгресу вчених економістів- аграрників 25-26 лютого 2014 року / В.Я. Месель-Веселяк. - К.: ННЦ „Інститут аграрної економіки”, 2014. - 57 с.

41. Митяй О.В. Концепція механізму розвитку підвищення ефективності діяльності підприємства / О.В. Митяй // Економіка: реалії часу, 2017. - №2(7). – С. 39-46

42. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (IAS 7) «Звіт про рух грошових коштів» [Електронний ресурс] – режим доступу: www.ligazakon.ua

43. Мних Є. В. Збалансована система інформаційно-аналітичного забезпечення менеджменту / Є. В. Мних, М.Д. Білик // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". - 2013. - № 722. - С. 155-158.

44. Мних Є. В. Фінансовий аналіз: підруч. для студентів ВНЗ / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - Київ : КНТЕУ, 2013. - 535 с.
45. Мочерний С. В. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. – Т. 1 / С. В. Мочерний, Я. С. Ларіна, О. А. Устенко [та ін.]; за ред. С. В. Мочерного. – Львів : Світ, 2012. – 616 с.
46. Мошковська Г. Є. Вплив типів управлінських рішень на ефективність діяльності виробничих підприємств / Г. Є. Мошковська, А. С. Соломко, М. М. Ковальчук // Бизнес-Информ. – 2015. – № 5. – С. 264-269.
47. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”: Затверджено наказом Міністерства Фінансів України від 27 квітня 2013 р. № 92 [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>
48. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств : [підручник] / О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук. – Київ : Центр учбової літ., 2013. – 504 с.
49. Олександренко І. В. Діагностика ліквідності та платоспроможності підприємства / І. В. Олександренко // Актуальні проблеми економіки. - 2015. - № 6. - С. 419-426. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ape_2015_6_52.pdf
50. Охрименко Ю.Б. Аналіз показників фінансової звітності торговельного підприємства / Ю.Б.Охрименко // Науковий простір сучасної Європи : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17 травня 2016 р.), 2016. – С. 9-15
51. Палій Г.В. Управління платоспроможністю підприємства в сучасних умовах / Г.В. Палій // Вісник ВНТУ, 2017. - №1. – С. 156-159
52. Петрович Є.М., та ін. Економіка виробничого підприємства, підручник / за аг. ред.. Й.М. Петровича / Є.М. Петрович., А.Ф. Кіт, О.М. Семенів. – Львів: Новий світ, 2015. – 680 с.
53. Підкамінний І.М. Системні фактори впливу на інноваційний розвиток підприємства / І.М. Підкамінний, В.С. Ціпурида // Ефективна

економіка, 2017. - №3. - [Електронний ресурс] – режим доступу:
<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=480>

54. Савицька Г.В. Економіка підприємства : моногр. / Г.В Савицька. – Харків : ХНУХТ, 2014. – 478 с.

55. Ситник Г.В. Фінанси торгівлі : монографія / Г.В. Ситник. – К. : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. – 672 с.

56. Kaplan R. S., Norton D. P. The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action.- Boston (Ma., USA): Harvard Business School Press, 1996. – 328 p.

ДОДАТОК Г

Фактори впливу (натуральний логарифм від x1-x6)	Варіації побудови залежності Y від x1-x6:			
	ln_Y за датами	ln_Y з урахування залишків	ln_Y з урахування автокореляції	ln_Y з тестом на гетероскедастичність
ln_x1	0.483*** (78.20)	0.572*** (115.27)	0.623*** (133.25)	0.612*** (71.89)
ln_x2	0.671*** (85.84)	0.595*** (95.55)	0.509*** (88.76)	0.650*** (58.96)
ln_x3	0.011 (0.56)	0.019 (0.56)	0.070*** (4.79)	0.003 (0.13)
ln_x4	-0.463*** (-42.98)	-	-	-
ln_x5	0.208** (2.22)	0.312*** (2.22)	0.334*** (4.67)	-0.260* (-1.95)
ln_x6	-0.151** (-0.94)	-1.516*** (-0.94)	-0.225** (-2.15)	-2.984*** (-14.95)
Спостережень	12	12	12	12
R ²	0.7243	0.8080	0.8156	0.6964
F	9041.96	18869.23	19925.72	6271.68
*p< 0.10 **p< 0.05 ***p< 0.01 відповідно до результатів z-statistics				

Рис. Результати запуску регресії для оцінки впливу зовнішніх факторів на поточні витрати ТОВ «ГІПЕРМАРКЕТ ПОЛ» у програмі Stata

ДОДАТОК Д

Шляхи оптимізації витрат

Шляхи	Механізм реалізації	Економічний ефект
Підвищення технічного рівня виробництва	Впровадження нової техніки і технології визначається шляхом порівняння чисельності працівників, необхідних для виробництва обсягу продукції, до і після технічного вдосконалення виробництва	Виражається в зниженні витрат на матеріали, паливо і енергію, визначається шляхом розрахунків економії по кожному заходу.
Удосконалення організації виробництва й праці	Відбувається у результаті зміни в організації виробництва, формах праці при розвитку спеціалізації виробництва, удосконаленні керування виробництвом і зменшення витрат на нього, поліпшення застосування основних фондів та матеріально-технічного постачання, скорочення транспортних витрат.	Підвищення продуктивності праці, розширення сфер діяльності. Збільшення обсягів реалізації продукції та послуг підприємства.
Зміна номенклатури, асортименту продукції	Вплив змін структури продукції на собівартість аналізується за змінними витратами по статтях калькуляції типової номенклатури.	Може приводити й до зменшення й до збільшення витрат на виробництво.
Поліпшення використання природних ресурсів	Ураховується зміна складу і якості сировини, зміна продуктивності родовищ, об'ємів підготовчих робіт при видобутку, способів видобутку природної сировини, зміна інших природних умов.	Ці зміни відбивають вплив природних умов на величину змінних витрат
Розширення спеціалізації та кооперування	На спеціалізованих підприємствах з поточним виробництвом собівартість продукції значно нижче, ніж на підприємствах, що виробляють цю ж продукцію в невеликій кількості. Це пов'язано з тим, що при більш великому об'ємі випуску має місце розподіл постійних витрат на більшу кількість продукції. Розвиток спеціалізації вимагає встановлення найбільш раціональних кооперованих зв'язків між підприємствами	Відкриває нові шляхи вдосконалення технологічних процесів у самому виробництві змінює виробничі взаємозв'язки.

*складено автором за даними [5, 21, 34]

ДОДАТОК Ж

Методи оптимізації витрат

Метод	Механізм реалізації/формула	Очікуваний економічний ефект
Функціонально-вартісний аналіз	$\frac{Z}{PC} \rightarrow \min \frac{PC}{Z} \rightarrow \max$ де Z – витрати на досягнення необхідних споживчих властивостей; PC – сукупність споживчих властивостей об'єкта.	Вирішення, на перший погляд, двох взаємовиключних завдань – скорочення витрат та підвищення якості виробу.
Таргет - костінг	Собівартість + Прибуток = Ціна Японська формула: Собівартість=ціна-прибуток	Забезпечення оптимізації рівня та структури витрат, підвищення прозорості використання ресурсів.
Кайзен-костінг	Забезпечення необхідного рівня собівартості продукту і пошук можливостей зниження витрат до деякого цільового рівня	Усунення втрат часу, коштів, зниження витрат на розроблення, виробництво, утримання запасів та дистрибуцію, підвищення якості товарів.
Justintime (Точно в строк)	Зниження витрат виробництва за рахунок своєчасного постачання ресурсів у необхідній кількості	Зменшення термінів виробництва; скорочення витрат на зберігання продукції; зростання продуктивності; покращений контроль якості.
LCC костінг	Метод розрахунку витрат за етапами життєвого циклу продукції.	Передбачає ідентифікацію та оцінювання усіх видів витрат, за певним видом продукції.
EVA костінг	Максимізація різниці (доданій вартості) між закупівлею і реалізацією	Можливість прив'язки створення вартості до певних груп робітників або підрозділів і отримання на цій основі критеріїв диференційованої винагороди.
XYZ аналіз	Класифікація ресурсів підприємства на групи X, Y та Z залежно від характеру їх використання і точності прогнозування змін в їх потребі.	Прогнозування обсягу продажу, розробка спеціальних програм для постійних, лояльних клієнтів
ABC аналіз	Метод дозволяє класифікувати ресурси підприємства за ступенем їх важливості	Більш точне калькулювання собівартості; забезпечення взаємозв'язку одержуваної інформації з процесом формування витрат.
Збалансованості	Збалансованість доходів і витрат	При підвищенні якісних параметрів продукції збільшуються витрати на забезпечення якості.
Бюджетування	Заснований на складанні оперативних, місячних, квартальних та річних бюджетів.	Передбачуваність витрат.
Оперативно-заявочна компанія	При щоденних витратах лінійним менеджерам постійно необхідно підтверджувати доцільність тих чи інших витрат.	Моніторинг витрат з метою перешкоджання їх перевищення.
Аутсорсинг	Передача виконання деяких функцій підприємства зовнішньому підряднику (аутсорсеру), здатному забезпечити їх реалізацію на більш високому та якісному рівні.	Скорочення витрат підприємства та підвищення якості продукції та послуг.

*складено автором за даними [18, 31]